

**ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

кафедра загальної та клінічної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчальної роботи

_____ С. В. Шарин

« ____ » _____ 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

О5 «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

галузь знань – **05 соціальні та поведінкові науки**

спеціальність – **053 «психологія»**

спеціалізація

філософський факультет

м. Івано-Франківськ – 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 9	Галузь знань – 05 – соціальні та поведінкові науки	Цикл професійної підготовки, обов'язкова дисципліна
Модулів –	Спеціальність – 053 «Психологія»	Рік підготовки – 1-й і 2-й
Змістових модулів – 3		Семестр 1-2-3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – курсова робота		Лекції 36 год.
Загальна кількість годин – 270		Практичні, семінарські 54 год.
		Самостійна робота 180 год.
		Індивідуальні завдання:
		Вид контролю; Екзамен
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студентів -	Освітньо-кваліфікаційний рівень - бакалавр	

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 9	Галузь знань – 05 – соціальні та поведінкові науки	Цикл професійної підготовки, обов'язкова дисципліна
Модулів –	Спеціальність – 053 «Психологія»	Рік підготовки – 1-й і 2-й
Змістових модулів – 3		Семестр 1-2-3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – курсова робота		Лекції 24 год.
Загальна кількість годин – 270		Практичні, семінарські 18 год.
		Самостійна робота 228 год.
		Індивідуальні завдання:
		Вид контролю; Екзамен
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –	Освітньо-кваліфікаційний рівень - бакалавр	

самостійної роботи студентів -		
--------------------------------	--	--

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить для денної форми навчання – 33/67 %, для заочної форми навчання – 16/84 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета вивчення дисципліни:

формування у майбутніх фахівців-психологів системних знань фундаментальних загально-психологічних теорій, концепцій, методологічних принципів, методів, категорій, понять, термінів;

закладення основ умінь і навичок компетентно використовувати ці знання в навчальній, науково-дослідній і практичній професійній діяльності.

Завдання навчальної дисципліни:

вивчення основних загальних властивостей психіки з позицій системного підходу в психології;

оволодіння навичками функціонально-системного осмислення й трактування психічних феноменів, наукових та навчально-методичних праць з психології;

ознайомлення з основними методами психологічних досліджень та методологічною парадигмою гуманістичного напрямку в психології.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «загальна психологія» студенти повинні:

Знати:

- основні тлумачення сутності психіки в історії становлення наукової психології;
- структуру, методологічні принципи та методи загальної психології;
- основні функції психіки;
- сутність психофізіологічної проблеми та перспективний підхід до її вирішення – принцип моделювання інформації;
- психологічну функціональну структуру головного мозку людини;
- істотні властивості пізнавальних психічних процесів: уваги, відчуттів, сприймання, уяви, інтелекту, мислення; пам'яті.
- істотні властивості емоційних процесів і станів (емоцій, афектів, настроїв, емоційної складової стресу, почуттів):
- біологічні, суспільні і духовні функціональні структури особистості як психічної системи;
- істотні властивості задатків і здібностей особистості;
- істотні властивості темпераменту особистості;
- базисні концепти конституційно-антропометричного підходу до особистості;

- базисні положення гуманістичної парадигми суспільної (соціальної) сутності особистості;
- базисні положення гуманістичної парадигми духовності особистості;
- сутність та базисні складові характеру особистості: спрямованості та волі, що інтегруються у її Я-концепції;
- сутність та основні види діяльності особистості.

Вміти:

- ефективно оперувати загально-психологічними знаннями в процесі вивчення усіх психологічних та споріднених дисциплін;
- інтерпретувати науково-дослідні проблеми та практичні психологічні питання з загально-психологічних позицій;
- аргументувати основні загально-психологічні положення.

Розвинути професійні компетентності:

– *Управлінську (C1)* здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у різних сферах діяльності психолога, що передбачає застосування теорій та методів психологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

– *Дослідницьку (C2)* – здатність і готовність аналізувати та моделювати психологічні феномени та їх динаміку.

– *Проектувальну (C3)* – здатність і готовність аналітично прогнозувати тенденції розвитку напрямів, галузей, складових психологічної науки і практики, своєї сфери професійної компетентності та об’єктів професійної діяльності.

– *Контрольну (C5)* – здатність і готовність здійснювати перевірку, зокрема експертну, психологічної достовірності фактів, ситуацій, подій, інформаційних повідомлень та їх джерел.

– *Емоційну (C8)* – емпатійність, толерантність.

– *Когнітивну (C9)* – здатність і готовність мислити критично, системно і саногенно; розуміння основних теоретичних понять, термінів, законів та закономірностей психологічної науки.

– *Правову (C10)* – знання юридичних та морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись їх.

– *Комунікативну (I1)* – професійне володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння та взаємовпливу і здатність ефективно застосовувати їх у професійному спілкуванні.

Місце загальної психології в структурі галузей психологічних знань та навчальних психологічних дисциплін визначає її предмет: найбільш загальні, в розумінні – базові, основні, фундаментальні психічні феномени, з яких складається і посередництвом яких формується, розвивається та функціонує психіка людини. Загально-психологічні знання про ці феномени слугують

понятійною базою усіх без виключення психологічних досліджень, використовуються в усіх напрямках і галузях психологічної науки. Своєю чергою, ті здобутки цих напрямів і галузей, які набувають загально-психологічної значущості, включаються у відкриту систему загально-психологічних знань.

3. Програма навчальної дисципліни «загальна психологія»

Змістовий модуль 1. ФУНКЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ ПСИХІКИ

Тема 1. З історії тлумачень функціональної сутності психіки

Психіка – ідеальний об'єкт. Феномени, які свідчать про здатність психіки людини безпосередньо впливати на матеріальні об'єкти. Повсякденно-практичні психологічні знання. Основи наукового підходу до психіки. Природа і основні функції душі в анімізмі. Природа і основні функції психіки людини за Демокритом, за Сократом, за Платоном. Значення концептів Платона про «ідеї» та «Царство Ідей» для становлення наукової психології. Психологічна сутність поняття. Основний психологічний зміст свідомості людини (понятійні знання, самосвідомість, цілепокладання, ставлення). Природа і функції психіки за Аристотелем. Функціонування нервової системи та психіки за Галеном. Функціонування «нервової машини» та сутність душі за Р. Декартом. Основний психологічний зміст твердження Р. Декарта "*Cogito ergo sum*". Психологічна сутність "*tabula rasa*", асоціювання та рефлексування за Дж. Локком. Основний психологічний зміст вчення Б. Спінози. Принцип детермінізму у психології. «Ідеї», «рух ідей», «душі» "*Esse est percipi*" за Дж. Берклі. Функціонування психіки і нервової системи, механізм рефлексу, «композиція сенсоріуму» за І. Прохазкою. І. Прохазка – засновник системного підходу у психології. Значення еволюційного вчення Ч. Дарвіна для становлення наукової психології. Функції нервової системи і психіки в боротьбі за існування. Саморегуляція організму, зворотний зв'язок, центральне гальмування і «мозкова машина» за І. Сеченовим. Основний психологічний зміст умовного рефлексу (сигнального зв'язку) за І. Павловим і сполучного рефлексу за В. Бехтеревим. Сигнал як засіб передачі інформації. Центральне гальмування та його основні види за І. Павловим. Функціональне визначення психіки.

Тема 2. Предмет і методи загальної психології

Предмет загальної психології. Місце психології в системі наук та місце загальної психології в структурі психологічних дисциплін. Спостереження та експеримент як методи загальної психології. Види загально-психологічних спостережень. Експериментальні змінні: залежні, незалежні, проміжні. Бесіда, інтерв'ю, анкетування, вивчення продуктів діяльності, проєктивні тести як методи загальної психології.

Тема 3. Психофізіологічна проблема. Мозок і психіка

Психофізіологічна проблема. Психологічна характеристика основних структурно-функціональних блоків головного мозку людини. Екстирпації (руйнування) різних ділянок головного мозку людини. Введення в мозок електродів. Експерименти Гесса і Олдса. «Рай» і «Пекло» у головному мозку. Експерименти Ліллі. «Старт-зона» і «Стоп-зона». Електричні ритми головного мозку людини. Електроенцефалограма (ЕЕГ). Загальна характеристика психотропних речовин та їх впливу на мозок і психіку: збуджуючих речовин, барбітуратів і транквілізаторів, нейродепресантів, марихуани і гашишу, наркотиків. Природні та синтезовані галюциногени і психоделіки. Атропін. Мескалін. Псилоцибін. Психотоміметики. Диметилтриптамін (ДМТ). Діетиламін лізергінової кислоти (ЛСД). Механізми їх впливу на мозок і психіку. Проблема природи зв'язку мозку і психіки. Зв'язок мозку і психіки за принципом кодування інформації. Сигнал. Код. Перекодування. Модель. Функціональна специфіка лівої і правої півкуль головного мозку людини (за Г. Сперрі).

Змістовий модуль 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ І СТАНИ

Тема 4. Увага

Увага. Уважність. Функції уваги: спрямування, зосередження, стимуляція, контроль. Види уваги: невимушена (мимовільна), вимушена (довільна), після довільна. Властивості уваги: концентрація (ступінь зосередження), об'єм (обсяг), розподіл, переключення, сталість, коливання.

Тема 5. Відчуття

Рецепція. Рецептор. Рецептивні клітини. Подразник. Подразнення. Специфічна подразливість рецепторів. Аналізатор. Сенсорні клітини. Сенсорне ядро. Спеціалізація сенсорних та рецептивних клітин. Перекодування в аналізаторі. Модальність відчуттів. Синестезія. Емоційні тони відчуттів. Класифікація відчуттів. Екстероцептивні (контактні і дистантні), інтероцептивні (органічні і пропріоцептивні) відчуття. Сила подразника та інтенсивність відчуття. Пороги відчуттів. Чутливість рецептора. Закон Бугера-Вебера. Закон Вебера-Фехнера. Адаптація органів чуття. Сенсibiliзація. Прості, основні, складні, чисті, змішані відчуття.

Тема 6. Сприймання

Перцепція. Предметність (об'ємність) сприймання. Фактори предметності сприймання: перспективне скорочення, суміщення, перекривання (накладання), розподіл світла й тіней, відблиски і контрасти, повітряна перспектива, руховий паралакс. Структурність сприймання. Фактори структурності сприймання: контрасти/перепади світла й тіней і забарвлень, близькість/щільність, гомогенність/однорідність, подібність елементів, неперервність, плавність, завершеність, простота, симетричність, врівноваженість, прегнантність Атрибутивність сприймання: Рецептивні

властивості: транспонованість, градуїованість, варіативність, інваріантність. Цілісність сприймання. Сенсорні спотворення. Константність сприймання. Експерименти Йоганссона і Еймза. Сенсорні втрати. Конструктивність сприймання. Модальні й аномальні доповнення. Експерименти Ітельсона. Сенсорні шуми. Вибірковість сприймання. Фактори вибірковості сприймання. Перцептивна модель. Оптичні ілюзії.

Тема 7. Уява

Уява і уявлення. Послідовні та ейдетичні образи. Галюцинації. Сновидіння. Одиничні та узагальнені образи уяви. Репродуктивна і творча уява. Фантазія. Фактори уявлення: асоціації, вербальні команди, потреби, емоційні переживання. Закон подвійного вияву почуттів (за Л. Виготським). Теорії уяви: асоціаністська; сумачії перцептів; реконструкції сприймання. Експерименти з побудови образів уяви В. Зінченка та Л. Венгера.

Тема 8. Інтелект. Мислення

Загальна психологічна характеристика інтелекту та мислення. Перцептивна модель. Кінестезична модель. Сенсомоторна схема. Наочно-дійове мислення. Сенсо-моторний інтелект. Наочно-образне мислення. Мова як система понятійних знань. Значення слова як елемент (одиниця) єдності мислення і мовлення (за Л. Виготським). Домовленнєва фаза розвитку мислення і домисленнєва фаза розвитку мовлення дитини. Асоціативно-комплексні узагальнення. Трансдукція (за В. Штерном). Псевдопоняття та егоцентричне мовлення дитини. Емпіричне мислення. Емпіричне поняття. Мисленнєві операції: аналіз і синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, означення. Теоретичне мислення. Апорії Зенона. Парадокс Рассела. Закон. Дедуктивна теорія. Суперечності теоретичного мислення. Апорії Зенона. Парадокс Рассела. Творче мислення. Творча інтуїція. Інсайт. Наочно-образні уподібнення у творчому мисленні.

Тема 9. Пам'ять

Види пам'яті: Оперативна. Короткотривала. Довготривала. Рухова. Емоційна. Образна. Вербально-логічна. Мимовільна. Довільна. Мнемічні процеси: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування.

Тема 10. Емоційні процеси і стани

Емоції. Види емоцій. Афект. Настрій. Емоційна складова стресу. Вегетативні зміни в процесі емоційних переживань. Зовнішні (експресивні) вияви емоційних переживань. Почуття: Вищі почуття: моральні, релігійні, патріотичні (почуття етнічної ідентичності), Почуття ненависті, заздрощі, ревності. Негативно забарвлені емоційні переживання і психосоматичні захворювання.

Змістовий модуль 3. ОСОБИСТІТЬ ЯК ПСИХІЧНА СИСТЕМА

Тема 11. Блочний підхід до психології особистості

Актуальність психологічної проблематики особистості в сучасних умовах розвитку людства. Біологічна природа людини. Соціальна природа людини. Знання, уміння, навички та спрямованість (світогляд, переконання, ціннісні орієнтації, віра, диспозиції) о особистості. Основний психологічний зміст духовності особистості. Характеристика понять: людина, особистість, індивід, особа, індивідуум, індивідуальність, суб'єкт. Представники роду *Homo sapiens*, які не є особистостями.

Тема 12. Задатки і здібності особистості

Задатки особистості. IQ. Тести інтелекту. Якісна і кількісна характеристика здібностей особистості. Обдарованість. Талант. Майстерність. Умови і фактори розвитку та реалізації здібностей, таланту, майстерності.

Тема 13. Темперамент особистості

З історії становлення вчення про темперамент. Психологічні властивості темпераменту: сенситивність, реактивність, активність, співвідношення реактивності та активності, темп реакцій, пластичність-ригідність, екстраверсія, інтроверсія, амбаверсія, емотивність. Вплив властивостей темпераменту суб'єкта на його діяльність.

Тема 14. Конституційно-антропометричний підхід до психології особистості

Хіромантія, дерматогліфіка, фізіогноміка. Конституційно-антропометрична концепція Е. Кречмера. Генетичні радикали «шизо-цикло». Основні прояви шизофренії та маніакально-депресивного психозу. Конституційно-антропометричні та психічні властивості циклотиміка/циклоїда та види циклотиміків/циклоїди за Е. Кречмером. Конституційно-антропометричні та психічні властивості шизотиміка/шизоїда та різновиди шизотиміків/шизоїдів за Е. Кречмером. Конституційно-антропометрична концепція У. Шелдона. Типи конституції і темпераменту за У. Шелдоном. Основні прояви епілепсії. Епілептоїдний характер за П. Ганнушкіним: «Ядерний злочинець» та головний чинник геніальності за Ч. Ломброзо. Вплив гормонів залоз внутрішньої секреції на психіку та будову тіла людини.

Тема 15. Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Суспільна (соціальна) природа особистості

Психологічна динаміка стосунків між особистістю і тоталітарним суспільством. Конформізм і конформність особистості. *“Escape to Crowd”* «Втеча в Натовп». Проблема утилітарної мотивації «базової особистості» розвинених демократичних країн. «Гонитва за Ідолами», «негативна свобода», *“Escape from Freedom”* («Втеча від Свободи»), «позитивна свобода», «дерепресія», «революція сердець» за Е. Фроммом.

Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості: механізм інтеракції, механізми взаємовпливу (переконування, навіювання, емоційне зараження, наслідування); механізми взаєморозуміння (ідентифікація, емпатія та її види, рефлексія). Референтність, авторитетність, авторитарність особистості.

Тема 16. Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Духовна природа особистості

Основний психологічний зміст моралі як форми нормативної регуляції. Совість особистості як автентично-суб'єктний регулятор. Духовність і моральність особистості. Психологія християнської любові. Види любові: агапе, ерос, філія, сторге. Психологія «розумного егоїзму». Основна проблема особистості у екзистенціалізмі та екзистенційній психології. Екзистенційний абсурд. *“Escape from Absurd”* («Втеча від Абсурду») і позиція «всупереч Абсурду» за А. Камю. Віра в Бога як духовний вибір особистості. Психотерапевтичний ефект віри в Бога.

Тема 17. Характер особистості

З історії тлумачень характеру. Основні функціональні структури характеру особистості. Воля в структурі характеру. Симптомокомплекси характеру. Я-концепція як базова структура характеру особистості. Два напрями формування Я-концепції. Я-реальне. Я-ідеальне. Я-ідеалізоване. Рівень домагань. Успішність. Самооцінка. Формула В. Джемса. Психічний захист.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	<i>Денна форма</i>					
	Всього	В тому числі				
Лекції		Практичні, семінарські	Лабораторні	Індивідуальні завдання	Самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	7

Змістовий модуль 1. ФУНКЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ ПСИХІКИ

1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. З історії тлумачень функціональної сутності психіки	37	6	6			25
Тема 2. Предмет і методи загальної психології	16		6			10
Тема 3. Психофізіологічна проблема. Мозок і психіка	37	6	6			25
Всього годин	90	12	18			60

Змістовий модуль 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ І СТАНИ

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

Тема 4. Увага	12		2			10
Тема 5. Відчуття	12	2	2			8
Тема 6. Сприймання	14	2	4			8
Тема 7. Уява	12	2	2			8

Тема 8. Мислення	18	4	4			10
Тема 9. Пам'ять	12		2			10
Тема 10. Емоційні процеси і стани	10	2	2			6
Всього годин	90	12	18			60

Змістовий модуль 3. ОСОБИСТІТЬ ЯК ПСИХІЧНА СИСТЕМА

1	2	3	4	5	6	7
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Тема 11. Блочний підхід до психології особистості	9	2	2			5
Тема 12. Задатки і здібності особистості	13	1	2			10
Тема 13. Темперамент особистості	13	1	2			10

Тема 14. Конституційно-антропометричний підхід до психології особистості	14	2	2			10
Тема 15. Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Суспільна (соціальна) природа особистості.	17	3	4			10
Тема 16. Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Духовна природа особистості.	17	3	4			10
Тема 17. Характер особистості	7		2			5

Всього годин	90	12	18			60
Всього годин у 3-х модулях	270	36	54			180

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	<i>Заочна форма</i>					
	Всього	В тому числі				
Лекції		Практичні, семінарські	Лабораторні	Індивідуальні завдання	Самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	7

Змістовий модуль 1. ФУНКЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ ПСИХІКИ

1	2	3	4	5	6	7
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Тема 1. З історії тлумачень функціональної сутності психіки	37	4	3			30
Тема 2. Предмет і методи загальної психології	17		1			16
Тема 3. Психофізіологічна проблема. Мозок і психіка	36	4	2			30
Всього годин	90	8	6			76

Змістовий модуль 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ І СТАНИ

1	2	3	4	5	6	7
Тема 4. Увага	11		1			10
Тема 5. Відчуття	13	2	1			10
Тема 6. Сприймання	13	2	1			10
Тема 7. Уява	12	1	1			10
Тема 8. Мислення	19	2	1			16
Тема 9. Пам'ять	10					10
Тема 10. Емоційні процеси і стани	12	1	1			10
Всього годин	90	8	6			76

Змістовий модуль 3. ОСОБИСТІТЬ ЯК ПСИХІЧНА СИСТЕМА

1	2	3	4	5	6	7
Тема 11. Блочний підхід до психології особистості	12	1	1			10
Тема 12. Задатки і здібності особистості	11	1				10
Тема 13. Темперамент особистості	11	1				10
Тема 14. Конституційно-антропометричний підхід до психології особистості	12	1	1			10
Тема 15. Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Суспільна (соціальна) природа особистості.	17	2	2			13
Тема 16. Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Духовна природа особистості.	17	2	2			13
Тема 17. Характер особистості	10					10
Всього годин	90	8	6			76
Всього годин у 3-х модулях	270	24	18			228

5. Теми семінарських занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p style="text-align: center;">З історії тлумачень функціональної сутності психіки</p> <p>Психіка – ідеальний об'єкт. Феномени, які свідчать про здатність психіки людини безпосередньо впливати на матеріальні об'єкти. Повсякденно-практичні психологічні знання. Основи наукового підходу до психіки. Природа і основні функції душі в анімізмі. Природа і основні функції психіки людини за Демокритом, за Сократом, за Платоном. Значення концептів Платона про «ідеї» та «Царство Ідей» для становлення наукової психології. Психологічна сутність поняття. Основний психологічний зміст свідомості людини (понятійні знання, самосвідомість, цілепокладання, ставлення). Природа і функції психіки за Аристотелем. Функціонування нервової системи та психіки за Галеном. Функціонування «нервової машини» та сутність душі за Р. Декартом. Основний психологічний зміст твердження Р. Декарта <i>“Cogito ergo sum”</i>. Психологічна</p>	6

	сутність “ <i>tabula rasa</i> ”, асоціювання та рефлексування за Дж. Локком. Основний психологічний зміст вчення Б. Спінози. Принцип детермінізму у психології. «Ідеї», «рух ідей», «душі» “ <i>Esse est percipi</i> ” за Дж. Берклі. Функціонування психіки і нервової системи, механізм рефлексу, «композиція сенсоріуму» за І. Прохазкою. І. Прохазка – засновник системного підходу у психології. Значення еволюційного вчення Ч. Дарвіна для становлення наукової психології. Функції нервової системи і психіки в боротьбі за існування. Саморегуляція організму, зворотний зв'язок, центральне гальмування і «мозкова машина» за І. Сеченовим. Основний психологічний зміст умовного рефлексу (сигнального зв'язку) за І. Павловим і сполучного рефлексу за В. Бехтеревим. Сигнал як засіб передачі інформації. Центральне гальмування та його основні види за І. Павловим. Функціональне визначення психіки.	
2	Предмет і методи загальної психології Предмет загальної психології. Місце психології в системі наук та місце загальної психології в структурі психологічних дисциплін. Спостереження та експеримент як методи загальної психології. Види загально-психологічних спостережень. Експериментальні змінні: залежні, незалежні, проміжні. Бесіда, інтерв'ю, анкетування, вивчення продуктів діяльності, проєктивні тести як методи загальної психології.	6
3	Психофізіологічна проблема. Мозок і психіка Психофізіологічна проблема. Психологічна характеристика основних структурно-функціональних блоків головного мозку людини. Екстирпації (руйнування) різних ділянок головного мозку людини. Введення в мозок електродів. Експерименти Гесса і Олдса. «Рай» і «Пекло» у головному мозку. Експерименти Ліллі. «Старт-зона» і «Стоп-зона». Електричні ритми головного мозку людини. Електроенцефалограма (ЕЕГ). Загальна характеристика психотропних речовин та їх впливу на мозок і психіку: збуджуючих речовин, барбітуратів і транквілізаторів, нейродепресантів, марихуани і гашишу, наркотиків. Природні та синтезовані галюциногени і психоделіки. Атропін. Мескалін. Псилоцибін. Психотоміметики. Диметилтриптамін (ДМТ). Дітиламін лізергінової кислоти (ЛСД). Механізми їх впливу на мозок і психіку. Проблема природи зв'язку мозку і психіки. Зв'язок мозку і психіки за принципом кодування інформації. Сигнал. Код. Перекодування. Модель. Функціональна специфіка лівої і правої півкуль головного мозку людини (за Г. Сперрі).	6
4	Увага Увага. Уважність. Функції уваги: спрямування, зосередження, стимуляція, контроль. Види уваги: невимущена (мимовільна), вимущена (довільна), після довільна. Властивості уваги: концентрація (ступінь зосередження), об'єм (обсяг), розподіл, переключення, сталість, коливання.	2
5	Відчуття Рецепція. Рецептор. Рецептивні клітини. Подразник. Подразнення. Специфічна подразливість рецепторів. Аналізатор. Сенсорні клітини. Сенсорне ядро. Специалізація сенсорних та рецептивних клітин. Перекодування в аналізаторі. Модальність відчуттів. Синестезія. Емоційні тони відчуттів. Класифікація відчуттів. Екстероцептивні (контактні і дистантні), інтероцептивні (органічні і пропріоцептивні) відчуття. Сила подразника та інтенсивність відчуття. Пороги відчуттів. Чутливість рецептора. Закон Бугера-Вебера. Закон Вебера-Фехнера. Адаптація органів чуття. Сенсibiliзація. Прості, основні, складні, чисті, змішані відчуття.	2
6	Сприймання Перцепція. Предметність (об'ємність) сприймання. Фактори предметності сприймання: перспективне скорочення, суміщення, перекривання (накладання), розподіл світла й тіней, відблиски і контрасти, повітряна перспектива, руховий паралакс. Структурність сприймання. Фактори структурності сприймання: контрасти/перепади світла й тіней і забарвлень, близькість/щільність, гомогенність/однорідність, подібність елементів, неперервність, плавність, завершеність, простота, симетричність, врівноваженість, прегнантність Атрибутивність сприймання: Перцептивні властивості: транспонованість, градуйованість, варіативність, інваріантність. Цілісність сприймання. Сенсорні спотворення. Константність сприймання. Експерименти Йоганссона і Еймза. Сенсорні втрати. Конструктивність сприймання. Модальні й амодальні доповнення. Експерименти Ітельсона. Сенсорні шуми. Вибірковість сприймання. Фактори вибірковості сприймання. Перцептивна модель. Оптичні ілюзії.	4

7	<p style="text-align: center;">Уява</p> <p>Уява і уявлення. Послідовні та ейдетичні образи. Галюцинації. Сновидіння. Одиночні та узагальнені образи уяви. Репродуктивна і творча уява. Фантазія. Фактори уявлення: асоціації, вербальні команди, потреби, емоційні переживання. Закон подвійного вияву почуттів (за Л. Виготським). Теорії уяви: асоціаністська; сумачії перцептів; реконструкції сприймання. Експерименти з побудови образів уяви В. Зінченка та Л. Венгера..</p>	2
8	<p style="text-align: center;">Інтелект. Мислення</p> <p>Мислення. Інтелект. Загальна психологічна характеристика. Перцептивна модель. Кінестезична модель. Сенсомоторна схема. Наочно-дійове мислення. Сенсо-моторний інтелект. Наочно-образне мислення. Мова як система понятійних знань. Значення слова як елемент (одиниця) єдності мислення і мовлення (за Л. Виготським). Домовленнєва фаза розвитку мислення і домисленнєва фаза розвитку мовлення дитини. Асоціативно-комплексні узагальнення. Трансдукція (за В. Штерном). Псевдопоняття та егоцентричне мовлення дитини. Емпіричне мислення. Емпіричне поняття. Мисленнєві операції: аналіз і синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, означення. Теоретичне мислення. Апорії Зенона. Парадокс Рассела. Закон. Дедуктивна теорія. Суперечності теоретичного мислення. Апорії Зенона. Парадокс Рассела. Творче мислення. Творча інтуїція. Інсайт. Наочно-образні уподібнення у творчому мисленні.</p>	4
9	<p style="text-align: center;">Пам'ять</p> <p>Види пам'яті: Оперативна. Короткотривала. Довготривала. Рухова. Емоційна. Образна. Вербально-логічна. Мимовільна. Довільна. Мнемічні процеси: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування.</p>	2
10	<p style="text-align: center;">Емоційні процеси і стани</p> <p>Емоції. Види емоцій. Афект. Настрій. Емоційна складова стресу. Вегетативні зміни в процесі емоційних переживань. Зовнішні (експресивні) вияви емоційних переживань. Почуття: Вищі почуття: моральні, релігійні, патріотичні (почуття етнічної ідентичності), Почуття ненависті, заздрощі, ревності. Негативно забарвлені емоційні переживання і психосоматичні захворювання.</p>	2
11	<p style="text-align: center;">Блочний підхід до психології особистості</p> <p>Актуальність психологічної проблематики особистості в сучасних умовах розвитку людства. Біологічна природа людини. Соціальна природа людини. Знання, уміння, навички та спрямованість (світогляд, переконання, ціннісні орієнтації, віра, диспозиції) особистості. Основний психологічний зміст духовності особистості. Характеристика понять: людина, особистість, індивід, особа, індивідуум, індивідуальність, суб'єкт. Представники роду <i>Homo sapiens</i>, які не є особистостями.</p>	2
12	<p style="text-align: center;">Задатки і здібності особистості</p> <p>Задатки особистості. IQ. Тести інтелекту. Якісна і кількісна характеристика здібностей особистості. Обдарованість. Талант. Майстерність. Умови і фактори розвитку та реалізації здібностей, таланту, майстерності.</p>	2
13	<p style="text-align: center;">Темперамент особистості</p> <p>З історії становлення вчення про темперамент. Психологічні властивості темпераменту: сенситивність, реактивність, активність, співвідношення реактивності та активності, темп реакцій, пластичність-ригідність, екстраверсія, інтроверсія, амбаверсія, емогивність. Вплив властивостей темпераменту суб'єкта на його діяльність.</p>	2
14	<p style="text-align: center;">Конституційно-антропометричний підхід до психології особистості</p> <p>Хіромантія, дерматогліфіка, фізіогноміка. Конституційно-антропометрична концепція Е. Кречмера. Генетичні радикали «шизо-цикло». Основні прояви шизофренії та маніакально-депресивного психозу. Конституційно-антропометричні та психічні властивості циклотиміка/циклоїда та види циклотиміків/циклоїди за Е. Кречмером. Конституційно-антропометричні та психічні властивості шизотиміка/шизоїда та різновиди шизотиміків/шизоїдів за Е. Кречмером. Конституційно-антропометрична концепція У. Шелдона. Типи конституції і темпераменту за У. Шелдоном. Основні прояви епілепсії. Епілептоїдний характер за П. Ганнушкіним: «Ядерний злочинець» та головний чинник геніальності за Ч.Ломброзо. Вплив гормонів залоз внутрішньої секреції на психіку та будову тіла людини.</p>	2
15	<p style="text-align: center;">Мотиваційно- динамічний підхід до особистості. Суспільна (соціальна) природа особистості</p>	4

	Психологічна динаміка стосунків між особистістю і тоталітарним суспільством. Конформізм і конформність особистості. <i>“Escape to Crowd”</i> «Втеча в Натовп». Проблема утилітарної мотивації «базової особистості» розвинених демократичних країн. «Гонитва за Ідолами», «негативна свобода», <i>“Escape from Freedom”</i> («Втеча від Свободи»), «позитивна свобода», «дерепресія», «революція сердець» за Е.Фроммом. Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості: механізм інтеракції, механізми взаємовпливу (переконування, навіювання, емоційне зараження, наслідування); механізми взаєморозуміння (ідентифікація, емпатія та її види, рефлексія). Референтність, авторитетність, авторитарність особистості.	
16	Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Духовна природа особистості Основний психологічний зміст моралі як форми нормативної регуляції. Совість особистості як автентично-суб’єктний регулятор. Духовність і моральність особистості. Психологія християнської любові. Види любові: агапе, ерос, філія, сторге. Психологія «розумного егоїзму». Основна проблема особистості у екзистенціалізмі та екзистенційній психології. Екзистенційний абсурд. <i>“Escape from Absurd”</i> («Втеча від Абсурду») і позиція «всупереч Абсурду» за А. Камю. Віра в Бога як духовний вибір особистості. Психотерапевтичний ефект віри в Бога.	4
17	Характер особистості З історії тлумачень характеру. Основні функціональні структури характеру особистості. Воля в структурі характеру. Симптомокомплекси характеру. Я-концепція як базова структура характеру особистості. Два напрями формування Я-концепції. Я-реальне. Я-ідеальне. Я-ідеалізоване. Рівень домагань. Успішність. Самооцінка. Формула В. Джемса. Психічний захист.	2

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	З історії тлумачень функціональної сутності психіки Психіка – ідеальний об’єкт. Феномени, які свідчать про здатність психіки людини безпосередньо впливати на матеріальні об’єкти. Повсякденно-практичні психологічні знання. Основи наукового підходу до психіки. Природа і основні функції душі в анімізмі. Природа і основні функції психіки людини за Демокритом, за Сократом, за Платоном. Значення концептів Платона про «ідеї» та «Царство Ідей» для становлення наукової психології. Психологічна сутність поняття. Основний психологічний зміст свідомості людини (понятійні знання, самосвідомість, цілепокладання, ставлення). Функціонування психіки і нервової системи, механізм рефлексу, «композиція сенсоріуму» за І. Прохазкою. І. Прохазка – засновник системного підходу у психології. Значення еволюційного вчення Ч. Дарвіна для становлення наукової психології. Функції нервової системи і психіки в боротьбі за існування. Основний психологічний зміст умовного рефлексу (сигнального зв’язку) за І. Павловим. Сигнал як засіб передачі інформації. Функціональне визначення психіки.	3
2	Предмет і методи загальної психології Предмет загальної психології. Місце психології в системі наук та місце загальної психології в структурі психологічних дисциплін. Спостереження та експеримент як методи загальної психології. Експериментальні змінні: залежні, незалежні.	1
3	Психофізіологічна проблема. Мозок і психіка Психофізіологічна проблема. Психологічна характеристика основних структурно-функціональних блоків головного мозку людини. Екстирпації (руйнування) різних ділянок головного мозку людини. Введення в мозок електродів. Експерименти Гесса і Олдса. «Рай» і «Пекло» у головному мозку. Електричні ритми головного мозку людини. Електроенцефалограма (ЕЕГ). Зв’язок мозку і психіки за принципом кодування інформації. Функціональна специфіка лівої і правої півкуль головного мозку людини (за Г. Сперрі).	2
4	Увага Увага. Уважність. Функції уваги: спрямування, зосередження, стимуляція, контроль.	1

	Види уваги: невимушена (мимовільна), вимушена (довільна), після довільна. Властивості уваги: концентрація (ступінь зосередження), об'єм (обсяг), розподіл, переключення, сталість, коливання.	
5	Відчуття Рецепція. Рецептор. Рецептивні клітини. Подразник. Подразнення. Специфічна подразливість рецепторів. Аналізатор. Перекодування в аналізаторі. Модальність відчуттів. Синестезія. Емоційні тони відчуттів. Класифікація відчуттів. Екстероцептивні (контактні і дистантні), інтероцептивні (органічні і пропріоцептивні) відчуття.	1
6	Сприймання Перцепція. Предметність (об'ємність) сприймання. Фактори предметності сприймання: перспективне скорочення, суміщення, перекривання (накладання), розподіл світла й тіней, відблиски і контрасти, повітряна перспектива, руховий паралакс. Структурність сприймання. Фактори структурності сприймання: контрасти/перепади світла й тіней і забарвлень, близькість/щільність, гомогенність/однорідність, подібність елементів, неперервність, плавність, завершеність, простота, симетричність, врівноваженість, прегнантність Атрибутивність сприймання: Перцептивні властивості: транспонованість, градуйованість, варіативність, інваріантність. Константність, конструктивність, вибірковість сприймання.	1
7	Уява Уява і уявлення. Послідовні та ейдетичні образи. Галюцинації. Сновидіння. Одиначні та узагальнені образи уяви. Репродуктивна і творча уява. Фантазія. Фактори уявлення: асоціації, вербальні команди, потреби, емоційні переживання.	1
8	Інтелект. Мислення Мислення. Інтелект. Загальна психологічна характеристика. Перцептивна модель. Кінестезична модель. Сенсомоторна схема. Наочно-дійове мислення. Сенсо-моторний інтелект. Наочно-образне мислення. Мова як система понятійних знань. Значення слова як елемент (одиниця) єдності мислення і мовлення. Емпіричне мислення. Емпіричне поняття. Мисленнєві операції: аналіз і синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, означення. Теоретичне мислення. Творче мислення. Творча інтуїція. Інсайт.	1
9	Пам'ять	
10	Емоційні процеси і стани Емоції. Види емоцій. Афект. Настрій. Емоційна складова стресу. Почуття: Вищі почуття: моральні, релігійні, патріотичні (почуття етнічної ідентичності), Почуття ненависті, заздрощі, ревності. Негативно забарвлені емоційні переживання і психосоматичні захворювання.	1
11	Блочний підхід до психології особистості Актуальність психологічної проблематики особистості в сучасних умовах розвитку людства. Біологічна природа людини. Соціальна природа людини. Знання, уміння, навички та спрямованість (світогляд, переконання, ціннісні орієнтації, віра, диспозиції) особистості. Основний психологічний зміст духовності особистості. Характеристика понять: людина, особистість, індивід, особа, індивідуум, індивідуальність, суб'єкт. Представники роду <i>Homo sapiens</i> , які не є особистостями.	1
12	Задатки і здібності особистості Задатки особистості. Якісна і кількісна характеристика здібностей особистості. Умови і фактори розвитку та реалізації здібностей, таланту, майстерності.	1
13	Темперамент особистості З історії становлення вчення про темперамент. Психологічні властивості темпераменту: сенситивність, реактивність, активність, співвідношення реактивності та активності, темп реакцій, пластичність-ригідність, екстраверсія, інтроверсія, амбаверсія, емотивність. Вплив властивостей темпераменту суб'єкта на його діяльність.	1
14	Конституційно-антропометричний підхід до психології особистості Хіромантія, дерматогліфіка, фізіогноміка. Конституційно-антропометрична концепція Е. Кречмера. Генетичні радикали «шизо-цикло». Конституційно-антропометричні та психічні властивості циклотиміка/циклоїда, та види циклотиміків/циклоїдів. Конституційно-антропометричні та психічні властивості шизотиміка/шизоїда та різновиди шизотиміків/шизоїдів. (За Е. Кречмером).	1
15	Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Суспільна (соціальна)	2

	<p style="text-align: center;">природа особистості</p> <p>Психологічна динаміка стосунків між особистістю і тоталітарним суспільством. Конформізм і конформність особистості. <i>“Escape to Crowd”</i> «Втеча в Натопв». Проблема утилітарної мотивації «базової особистості» розвинених демократичних країн. «Гонитва за Ідолами», «негативна свобода», <i>“Escape from Freedom”</i> («Втеча від Свободи»), «позитивна свобода», «дерепресія», «революція сердець» за Е.Фроммом. Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості: механізм інтеракції, механізми взаємовпливу (переконування, навіювання, емоційне зараження, наслідування); механізми взаєморозуміння (ідентифікація, емпатія та її види, рефлексія). Референтність, авторитетність, авторитарність особистості.</p>	
16	<p style="text-align: center;">Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Духовна природа особистості</p> <p>Основний психологічний зміст моралі як форми нормативної регуляції. Совість особистості як автентично-суб’єктний регулятор. Духовність і моральність особистості. Психологія християнської любові. Види любові: агапе, ерос, філія, сторге. Психологія «розумного егоїзму». Основна проблема особистості у екзистенціалізмі та екзистенційній психології. Екзистенційний абсурд. <i>“Escape from Absurd”</i> («Втеча від Абсурду») і позиція «всупереч Абсурду» за А. Камю. Віра в Бога як духовний вибір особистості. Психотерапевтичний ефект віри в Бога.</p>	2
17	Характер особистості	

8. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p style="text-align: center;">З історії тлумачень функціональної сутності психіки</p> <p>Природа і основні функції психіки людини за Демокритом і за Сократом. Підсвідомі й несвідомі феномени у психіці людини (автоматичні дії, установка, витіснення). Природа і функції психіки за Аристотелем. Функціонування нервової системи та психіки за Галеном. Основний психологічний зміст вчення Б. Спінози. Принцип детермінізму у психології. «Ідеї», «рух ідей», «душі» <i>“Esse est percipi”</i> за Дж. Берклі. Значення еволюційного вчення Ч. Дарвіна для становлення наукової психології. Функції нервової системи і психіки в боротьбі за існування. Саморегуляція організму, зворотний зв’язок, центральне гальмування і «мозкова машина» за І. Сеченовим. Основний психологічний зміст умовного рефлексу (сигнального зв’язку) за І. Павловим і сполучного рефлексу за В. Бехтеревим. Сигнал як засіб передачі інформації. Центральне гальмування та його основні види за І. Павловим.</p>	30
2	<p style="text-align: center;">Предмет і методи загальної психології</p> <p>Предмет загальної психології. Місце психології в системі наук та місце загальної психології в структурі психологічних дисциплін. Спостереження та експеримент як методи загальної психології. Види загально-психологічних спостережень. Експериментальні змінні: залежні, незалежні, проміжні. Бесіда, інтерв’ю, анкетування, вивчення продуктів діяльності, проєктивні тести як методи загальної психології.</p>	16
3	<p style="text-align: center;">Психофізіологічна проблема. Мозок і психіка</p> <p>Загальна характеристика психотропних речовин та їх впливу на мозок і психіку: збуджуючих речовин, барбітуратів і транквілізаторів, нейродепресантів, марихуани і гашишу, наркотиків. Природні та синтезовані галюциногени і психоделіки. Атропін. Мескалін. Псилоцибін. Психотоміметики. Диметилтриптамін (ДМТ). Діетиламін лізергінової кислоти (ЛСД). Механізми їх впливу на мозок і психіку. Проблема природи зв’язку мозку і психіки. Зв’язок мозку і психіки за принципом кодування інформації. Сигнал. Код. Перекодування. Модель. Функціональна специфіка лівої і правої півкуль головного мозку людини (за Г. Сперрі).</p>	30
4	Увага	10

	Увага. Уважність. Функції уваги: спрямування, зосередження, стимуляція, контроль. Види уваги: невимущена (мимовільна), вимущена (довільна), після довільна. Властивості уваги: концентрація (ступінь зосередження), об'єм (обсяг), розподіл, переключення, сталість, коливання.	
5	Відчуття Класифікація відчуттів. Екстероцептивні (контактні і дистантні), інтероцептивні (органічні і пропріоцептивні) відчуття. Сила подразника та інтенсивність відчуття. Пороги відчуттів. Адаптація органів чуття. Сенсibilізація. Прості, основні, складні, чисті, змішані відчуття.	10
6	Сприймання Сенсорні спотворення. Константність сприймання. Експерименти Йоганссона і Еймза. Сенсорні втрати. Конструктивність сприймання. Модальні й амодальні доповнення. Експерименти Ітельсона. Сенсорні шуми. Вибірковість сприймання. Фактори вибірковості сприймання. Оптичні ілюзії.	10
7	Уява Уява і уявлення. Послідовні та ейдетичні образи. Галюцинації. Сновидіння. Одиначні та узагальнені образи уяви. Репродуктивна і творча уява. Фантазія. Фактори уявлення: асоціації, вербальні команди, потреби, емоційні переживання. Теорії уяви: асоціаністська; сумачі перцептів; реконструкції сприймання.	10
8	Мислення Домовленнєва фаза розвитку мислення і домисленнєва фаза розвитку мовлення дитини. Асоціативно-комплексні узагальнення. Трансдукція (за В. Штерном). Псевдопоняття та егоцентричне мовлення дитини. Творче мислення. Творча інтуїція. Інсайт. Наочно-образні уподібнення у творчому мисленні.	16
9	Пам'ять Види пам'яті: Оперативна. Короткотривала. Довготривала. Рухова. Емоційна. Образна. Вербально-логічна. Мимовільна. Довільна. Мнемічні процеси: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування.	10
10	Емоційні процеси і стани Вегетативні зміни в процесі емоційних переживань. Зовнішні (експресивні) вияви емоційних переживань. Почуття ненависті, заздрощі, ревності. Негативно забарвлені емоційні переживання і психосоматичні захворювання.	10
11	Блочний підхід до психології особистості Актуальність психологічної проблематики особистості в сучасних умовах розвитку людства. Знання, уміння, навички та спрямованість (світогляд, переконання, ціннісні орієнтації, віра, диспозиції) особистості. Характеристика понять: людина, особистість, індивід, особа, індивідуум, індивідуальність, суб'єкт. Представники роду <i>Homo sapiens</i> , які не є особистостями.	10
12	Задатки і здібності особистості Обдарованість. Талант. Майстерність. Умови і фактори розвитку та реалізації здібностей, таланту, майстерності.	10
13	Темперамент особистості З історії становлення вчення про темперамент. Вплив властивостей темпераменту суб'єкта на його діяльність.	10
14	Конституційно-антропометричний підхід до психології особистості Хіромантія, дерматогліфіка, фізіогноміка. Основні прояви шизофренії та маніакально-депресивного психозу. Конституційно-антропометричні та психічні властивості шизотиміка/шизоїда та різновиди шизотиміків/шизоїдів за Е. Кречмером. Конституційно-антропометрична концепція У. Шелдона. Типи конституції і темпераменту за У. Шелдоном. Основні прояви епілепсії. Епілептоїдний характер за П. Ганнушкіним: «Ядерний злочинець» та головний чинник геніальності за Ч. Ломброзо. Вплив гормонів залоз внутрішньої секреції на психіку та будову тіла людини.	10
15	Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Суспільна (соціальна) природа особистості «Позитивна свобода», «дерепресія», «революція сердець» за Е. Фроммом. Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості: механізм інтеракції, механізми взаємовпливу (переконування, навіювання, емоційне зараження, наслідування); механізми взаєморозуміння (ідентифікація, емпатія та її види, рефлексія).	13

	Референтність, авторитетність, авторитарність особистості.	
16	Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Духовна природа особистості Психологія «розумного егоїзму». Позиція «всупереч Абсурду» за А. Камю. Віра в Бога як духовний вибір особистості. Психотерапевтичний ефект віри в Бога.	13
17	Характер особистості З історії тлумачень характеру. Основні функціональні структури характеру особистості. Воля в структурі характеру. Симптомокомплекси характеру. Я-концепція як базова структура характеру особистості. Два напрями формування Я-концепції. Я-реальне. Я-ідеальне. Я-ідеалізоване. Рівень домагань. Успішність. Самооцінка. Формула В. Джемса. Психічний захист.	10
	Разом	18

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	З історії тлумачень функціональної сутності психіки Природа і основні функції психіки людини за Демокритом і за Сократом. Підсвідомі й несвідомі феномени у психіці людини (автоматичні дії, установка, витіснення). Природа і функції психіки за Аристотелем. Функціонування нервової системи та психіки за Галеном. Основний психологічний зміст вчення Б. Спінози. Принцип детермінізму у психології. «Ідеї», «рух ідей», «душі» <i>“Esse est percipi”</i> за Дж. Берклі. Значення еволюційного вчення Ч. Дарвіна для становлення наукової психології. Функції нервової системи і психіки в боротьбі за існування. Саморегуляція організму, зворотний зв'язок, центральне гальмування і «мозкова машина» за І. Сеченовим. Основний психологічний зміст умовного рефлексу (сигнального зв'язку) за І. Павловим і сполучного рефлексу за В. Бехтеревим. Сигнал як засіб передачі інформації. Центральне гальмування та його основні види за І. Павловим.	25
2	Предмет і методи загальної психології Предмет загальної психології. Місце психології в системі наук та місце загальної психології в структурі психологічних дисциплін. Спостереження та експеримент як методи загальної психології. Види загально-психологічних спостережень. Експериментальні змінні: залежні, незалежні, проміжні. Бесіда, інтерв'ю, анкетування, вивчення продуктів діяльності, проєктивні тести як методи загальної психології.	10
3	Психофізіологічна проблема. Мозок і психіка Загальна характеристика психотропних речовин та їх впливу на мозок і психіку: збуджуючих речовин, барбітуратів і транквілізаторів, нейродепресантів, марихуани і гашишу, наркотиків. Природні та синтезовані галюциногени і психоделіки. Атропін. Мескалін. Псилоцибін. Психотоміметики. Диметилтриптамін (ДМТ). Діетиламін лізергінової кислоти (ЛСД). Механізми їх впливу на мозок і психіку. Проблема природи зв'язку мозку і психіки. Зв'язок мозку і психіки за принципом кодування інформації. Сигнал. Код. Перекодування. Модель. Функціональна специфіка лівої і правої півкулі головного мозку людини (за Г. Сперрі).	25
4	Увага Увага. Уважність. Функції уваги: спрямування, зосередження, стимуляція, контроль. Види уваги: невимущена (мимовільна), вимущена (довільна), після довільна. Властивості уваги: концентрація (ступінь зосередження), об'єм (обсяг), розподіл, переключення, сталість, коливання.	10
5	Відчуття Класифікація відчуттів. Екстероцептивні (контактні і дистантні), інтероцептивні (органічні і пропріоцептивні) відчуття. Сила подразника та інтенсивність відчуття.	8

	Пороги відчуттів. Адаптація органів чуття. Сенсibilізація. Прості, основні, складні, чисті, змішані відчуття.	
6	Сприймання Сенсорні спотворення. Константність сприймання. Експерименти Йоганссона і Еймза. Сенсорні втрати. Конструктивність сприймання. Модальні й амодальні доповнення. Експерименти Ітельсона. Сенсорні шуми. Вибірковість сприймання. Фактори вибірковості сприймання. Оптичні ілюзії.	8
7	Уява Уява і уявлення. Послідовні та ейдетичні образи. Галюцинації. Сновидіння. Одиночні та узагальнені образи уяви. Репродуктивна і творча уява. Фантазія. Фактори уявлення: асоціації, вербальні команди, потреби, емоційні переживання. Теорії уяви: асоціаністська; сумації перцептів; реконструкції сприймання.	8
8	Мислення Домовленнева фаза розвитку мислення і домисленнева фаза розвитку мовлення дитини. Асоціативно-комплексні узагальнення. Трансдукція (за В. Штерном). Псевдопоняття та егоцентричне мовлення дитини. Творче мислення. Творча інтуїція. Інсайт. Наочно-образні уподібнення у творчому мисленні.	10
9	Пам'ять Види пам'яті: Оперативна. Короткотривала. Довготривала. Рухова. Емоційна. Образна. Вербально-логічна. Мимовільна. Довільна. Мнемічні процеси: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування.	10
10	Емоційні процеси і стани Вегетативні зміни в процесі емоційних переживань. Зовнішні (експресивні) вияви емоційних переживань. Почуття ненависті, заздрощі, ревності. Негативно забарвлені емоційні переживання і психосоматичні захворювання.	6
11	Блочний підхід до психології особистості Актуальність психологічної проблематики особистості в сучасних умовах розвитку людства. Знання, уміння, навички та спрямованість (світогляд, переконання, ціннісні орієнтації, віра, диспозиції) особистості. Характеристика понять: людина, особистість, індивід, особа, індивідуум, індивідуальність, суб'єкт. Представники роду <i>Homo sapiens</i> , які не є особистостями.	5
12	Задатки і здібності особистості Обдарованість. Талант. Майстерність. Умови і фактори розвитку та реалізації здібностей, таланту, майстерності.	10
13	Темперамент особистості З історії становлення вчення про темперамент. Вплив властивостей темпераменту суб'єкта на його діяльність.	10
14	Конституційно-антропометричний підхід до психології особистості Хіромантия, дерматогліфіка, фізіогноміка. Основні прояви шизофренії та маніакально-депресивного психозу. Конституційно-антропометричні та психічні властивості шизотиміка/шизоїда та різновиди шизотиміків/шизоїдів за Е. Кречмером. Конституційно-антропометрична концепція У. Шелдона. Типи конституції і темпераменту за У. Шелдоном. Основні прояви епілепсії. Епілептоїдний характер за П. Ганнушкіним: «Ядерний злочинець» та головний чинник геніальності за Ч.Ломброзо. Вплив гормонів залоз внутрішньої секреції на психіку та будову тіла людини.	10
15	Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Суспільна (соціальна) природа особистості «Позитивна свобода», «дерепресія», «революція сердець» за Е.Фроммом. Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості: механізм інтеракції, механізми взаємовпливу (переконування, навчання, емоційне зараження, наслідування); механізми взаєморозуміння (ідентифікація, емпатія та її види, рефлексія). Референтність, авторитетність, авторитарність особистості.	10
16	Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Духовна природа особистості Психологія «розумного егоїзму». Позиція «всупереч Абсурду» за А. Камю. Віра в Бога як духовний вибір особистості. Психотерапевтичний ефект віри в Бога.	10
17	Характер особистості З історії тлумачень характеру. Основні функціональні структури характеру	5

	особистості. Воля в структурі характеру. Симптомокомплекс характеру. Я-концепція як базова структура характеру особистості. Два напрями формування Я-концепції. Я-реальне. Я-ідеальне. Я-ідеалізоване. Рівень домагань. Успішність. Самооцінка. Формула В. Джемса. Психічний захист.	
	Разом	180

9. Індивідуальні завдання

Є однією з форм організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Виконуються студентами під керівництвом викладача, який проводить практичні заняття. Індивідуальні завдання даються студентам протягом термінів, передбачених робочою навчальною програмою. Виконання індивідуальних завдань має сприяти виявленню та актуалізації креативності студентів, поглибленню, концептуальному узагальненню та закріпленню знань і умінь, яких вони набувають у процесі навчання.

Індивідуальні завдання виконуються самостійно і не входять до тижневого аудиторного навантаження студентів. Викладач контролює виконання індивідуального завдання на консультаціях, графік яких розробляється і затверджується завідувачем кафедри на початку семестру.

Індивідуальні завдання з загальної психології це: написання рефератів, есе, аналіз проблемних у психологічному вимірі ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступів на конференціях, до участі в олімпіадах тощо. Одним з видів індивідуальних завдань є розробка курсових і дипломних робіт (проектів).

10. Методи навчання

Це впорядковані способи спільної пізнавальної діяльності викладачів і студентів, спрямовані на ефективне виконання навчальних завдань. Базисними методами навчання в процесі вивчення дисципліни «загальна психологія» є: 1) передача викладачем студентам знань, пізнавальних умінь і навичок; 2) учіння – суб'єктно активна пізнавальна діяльність студентів.

Загальні методи навчання – це полівекторний і багатовимірний педагогічний феномен, основними аспектами якого є:

- гносеологічний (відповідність фундаментальним законам пізнання);
- логіко-змістовий (структурування навчального матеріалу відповідно до законів логіки);
- психологічний (врахування психологічних механізмів пізнання);
- педагогічний (використання ефективних засобів досягнення мети навчання).

Класифікація методів навчання «загальної психології»:

Догматичний – одержання знань в готовому вигляді;

Дослідницький – здобування знань за допомогою спостережень, дослідів, вимірювань на основі самостійного висування гіпотез, знаходження вихідних даних, прогнозування результатів;

Евристичний – засвоєння знань, умінь, навичок шляхом інтелектуального пошуку, креативного підходу;

Метод стимулювання інтересу до навчання – пізнавальні методи ігрового характеру, дискусії діалогічного характеру, цікаві емпірично-ілюстративні матеріали (прикладні);

Метод стимулювання відповідальності – переконування, об'єктивна та оптимальна вимогливість з педагогічно компетентним використанням аверсивних методів та заохочень;

Метод усного контролю і самоконтролю – усна індивідуальна і фронтальна перевірка знань, інтелектуальних навичок; самоорганізація, самоконтроль, самоперевірка;

Метод письмового контролю і самоконтролю – контрольні письмові роботи, письмові заліки, програмований контроль, письмовий самоконтроль;

Пояснювально-ілюстративний – пізнавально-діяльнісна взаємодія викладача і студентів, яка полягає в тому, що педагог повідомляє готову інформацію різними методами з використанням демонстрацій, а студенти сприймають, осмислюють, запам'ятовують і відтворюють її;

Проблемний виклад – студенти залучаються до пізнавальної діяльності в умовах вербального навчання, коли викладач ставить проблему, показує шляхи її вирішення, а студенти стежать за ходом його думки, міркують, емоційно реагують, що включає їх в атмосферу науково-доказово-пошукового мислення;

Репродуктивний метод – сприяє формуванню знань (завдяки заучуванню), умінь і навичок (завдяки системі вправ); управлінська діяльність викладача в цьому процесі полягає в доборі необхідних інструкцій, алгоритмів, завдань, що забезпечує багатократне відтворення знань та вмінь за зразком;

Частково-пошуковий (частково-евристичний) метод – використовується для підготовки студентів до самостійного розв'язання пізнавальних задач, здійснення окремих кроків у вирішенні проблем, проходження окремих етапів дослідження.

11. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студентів до конкретної пізнавальної роботи. Форми проведення поточного контролю під час навчальних занять визначаються кафедрою і відображаються у робочому плані навчальної дисципліни. Тестовий контроль можна проводити як на практичних, так і на лекційних заняттях.

Семестровий контроль проводиться за однією з таких форм: залік або іспит з навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом.

Залік виставляється наприкінці семестру на основі поточного контролю з врахуванням відвідування занять, виступів на семінарах, якості навчальної роботи студента.

Форма проведення іспиту може бути письмово-усною (комбінованою), що затверджується кафедрою і відображається у робочій навчальній програмі дисципліни.

Під час семестрового контролю враховуються результати оцінок всіх видів навчальної роботи згідно зі структурою залікових кредитів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

T1, T2, T3 – теми змістових модулів

Приклад для екзамену:

Поточне тестування та самостійна робота					Підсумковий тест (іспит)	сума
Змістові модулі 1 і 2					50	100
T1	T2	T3	T4	T5		
20	20	20	20	20		

Приклад для виконання курсового проекту (роботи)

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
До 20	До 50	До 30	До 100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи, практики)	Для заліку
		90-100	A
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Підручник. Матеріали для самостійного опрацювання / В. П. Москалець. – Електронна бібліотека ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – 180 с. (7,5 друк. арк.).
2. **Москалець В. П.** Психологія особистості: навчальний посібник / В. Москалець. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 414 с. (28,11 друк. арк.). *Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для студентів вищих навчальних закладів. Гриф надано МОНМС України. Лист № 1/11 – 4193 від 28.03.2012 р.). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 50285. Дата реєстрації: 18.072013 р.*

14. Рекомендована література

Базова щодо всіх модулів

1. **Варій М. Й.** Загальна психологія: Підручник / М. Й. Варій. – К.: «Центр учбової літератури», 2012.
2. **Максименко С. Д., Зайчук В. О., Клименко В. В.** та ін. Загальна психологія: Підручник / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, М. В. Папуча, В. О. Соловієнко; за ред. С. Д. Максименка. – Вінниця: «Нова книга», 2004.
3. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Матеріали для самостійного опрацювання / В. П. Москалець. – Електронна бібліотека ПНУ ім. В. Стефаника.
4. **М'ясоїд П. А.** Загальна психологія: Навчальний посібник / П. А. М'ясоїд. – К.: Вища школа, 2004.
5. **Савчин М. В.** Загальна психологія: Посібник / М. В. Савчин. – К.: «Академвидав», 2011.
6. **Савчин М. В.** Вступ до загальної психології: Тексти лекцій / М. В. Савчин. – Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького держ. Пед. ун-ту імені Івана Франка, 2015.
7. **Рубинштейн С. Л.** Основы общей психологии: В 2-х т. / С. Л. Рубинштейн. – М. Педагогика, 1989.

Допоміжна щодо всіх модулів

1. **Большой** толковый психологический словарь: Пер. с англ / А. Ребер. – М.: ООО «Изд-во Аст»; Вече, 2001.
2. **Гиппенрейтер Ю. Б.** Введение в общую психологию: Курс лекцій / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: ЧоРо, 1996.
3. **Годфруа Ж.** Что такое психология: В 2-х т. / Ж. Годфруа. – М.: «Мир», 1996.
4. **Джемс У.** Психология / У. Джемс. – М.: «Мысль», 1991
5. **Скрипченко О. В., Долинська Л. В.** та ін. Психологія: Навчальний посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін. – К.: А.Г.Н., 2002.
6. **Общая** психология: Словарь / под. ред. А. В. Петровского. – М.: ПЕР СЭ, 2005.
7. **Психологическая** энциклопедия / под. ред. Р. Корсини, А. Ауербаха. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003.
8. **Психологічна** енциклопедія / автор-упорядник О. М. Степанов. – К.: «Академвидав», 2006.
9. **Психология XXI** века: учебник / под. ред. В. И. Дружинина. - М.: ПЕР.СЭ, 2003.
10. **Психологія:** Підручник / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К.: «Либідь», 2001.
11. **Хрестоматия** по психологии / сост. В. В. Мироненко, под ред. А. В. Петровского. – М.: «Просвещение», 1987.

Базова щодо модуля 1

1. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Матеріали для самостійного опрацювання / В. П. Москалець. – Електронна бібліотека ПНУ ім. В. Стефаника. – С. 3-42.
2. **Москалець В. П.** Зоопсихологія і порівняльна психологія: підручник / В. П. Москалець. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – С. 7-18; 37-41; 89-101.
3. **Москалець В. П.** Психологія особистості: Навчальний посібник / Москалець В. П. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – С. 215-217; 224-235; 252-256 або 135-136; 140-148; 160-162.
4. **Роменець В. А.** Історія психології ХІХ-початку ХХ століття: навчальний посібник / В. А. Роменець. – К.: «Вища школа», 1995. – С. 212-235.
5. **Роменець В. А., Маноха І. П.** Історія психології: навчальний посібник / В. А. Роменець, І. П. Маноха. – К.: Либідь, 1998.
6. **Ярошевский М. Г.** История психологии: Учебник / М. Г. Ярошевский. – М.: «Мысль», 1976. – С. 27-50; 111-123; 163-207

Допоміжна щодо модуля 1

1. **Агафонов А. Ю.** Основы смысловой теории сознания / А. Ю. Агафонов. – «Речь», 2003.
2. **Аристотель** О душе. – Соч.: В 4-х т. – Т. 1. – М.: «Мысль», 1976. – С. 371-451.
3. **Годфруа Ж.** Что такое психология: В 2-х т. – Т. 1. / Ж. Годфруа. – М.: «Мир», 1996. – С. 57-181.
4. **Гофманн А.** ЛСД – мой трудный ребёнок / Альберт Гофманн. – Википедия.
5. **Декарт Р.** Соч.: В 2-х т. – Т. 1. – М.: «Мысль», 1989. – С. 423-573.
6. **Ждан А. Н.** История психологии от античности до наших дней / А. Н. Ждан. – М.: Изд-во Московского университета, 1990.
7. **Лурия А. Р.** Мозг и психика / А. Р. Лурия // Хрестоматия по психологии / сост. В. В. Мироненко/. – М.: «Просвещение», 1987. – С. 83-93.
8. **Лурия А. Р.** Потерянный и возвращённый мир / А. Р. Лурия. – М., 1971.
9. **Лурия А. Р.** Язык сознания / А. Р. Лурия. – М.: Просвещение, 1995.
10. **Павлов И. П.** Мозг и психика. – Избранные психологические труды / И. П. Павлов. – М., 1996.
11. **Подсознание** и его возможности. Ваш мозг и подсознание могут всё / сост. Л. Орлова. – Минск: Харвест, 2009.
12. **Прист С.** Теории сознания / С. Прист. – М.: Идея-Пресс. Дом интеллектуальной книги, 2000.
13. **Ротенберг В.** Мозг. Стратегия полушарий // Популярная психология: хрестоматия / сост. В. В. Мироненко. – М.: «Просвещение», 1990. – С. 55-61.
14. **Тайны** сознания и бессознательного: хрестоматия / сост. К. В. Сельченко. – Минск: Харвест, 1998.
15. **Фейгенберг И. М.** Мозг. Психика. Здоровье / И. М. Фейгенберг. – М.: «Наука», 1972.
16. **Хант Г. Т.** О природе сознания: с когнитивной, феноменологической и трансперсональной точек зрения / Г. Т. Хант. – М.: ООО Изд-во АСТ, 2004.

Базова щодо модуля 2

1. **Бочарова С. П.** Психология и память. Теория и практика для обучения и работы / С. П. Бочарова. – Харьков: «Гуманитарный центр», 2007.
2. **Веккер Л. М.** Психика и реальность. Единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М.: Смысл, 1998.
5. **Выготский Л. С.** Мышление и речь: Психологические исследования / Л. С. Выготский. – М.: Лабиринт, 1996.
6. **Изард К. Э.** Психология эмоций / К. Э. Изард. – СПб.: Питер, 2009.
7. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Матеріали для самостійного опрацювання / В. П. Москалець. – Електронна бібліотека ПНУ ім. В. Стефаника. – С. 43-101.

8. **Москалец В. П.** Сутність інтелекту, мислення, мовлення, свідомості як психофункціональних данностей / В. П. Москалец // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогумантірний часопис, 2014. - № 4 (58).
9. **Психологія мислення: підручник** / І. Д. Пасічник, Р. В. Каламаж, О. В. Матласевич, У. І. Нікітчук та ін.]; за ред. І. Д. Пасічника. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015.
10. **Хрестоматія по вниманию** / под ред. А. Н. Леонтьева, А. А. Пузыря, В. Я. Романова. – М.: Изд-во Московского университета, 1976.
11. **Хрестоматія по общей психологии. Психология памяти** / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: Изд-во Московского университета, 1979.
12. **Хрестоматія по ощущению и восприятию** / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер и М. Б. Михалевской. – М.: Изд-во Московского университета, 1975.

Допоміжна щодо модуля 2

1. **Блонский П. П.** Память и мышление / П. П. Блонский. – СПб.: «Питер», 2001.
2. **Брунер Дж.** Психология познания. За пределами непосредственной информации / Дж. Брунер. – М.: «Прогресс», 1977
3. **Брушлинский А. В.** Субъект: мышление, учение, воображение: Избр. психол. труды / А. В. Брушлинский. – Москва-Воронеж: МОДЕК, 1996.
4. **Бурлаков Ю. А.** Механизмы речи и мышления / Ю. А. Бурлаков. – М.: Изд-во Московского университета, 1995.
5. **Василюк Ф. Е.** Психология переживания: Анализ преодоления критических ситуаций / Ф. Е. Василюк. – М.: Изд-во Московского университета, 1984.
6. **Веккер Л. М.** Психические процессы: В 3-х т. / Л. М. Веккер. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1974
7. **Вертгеймер М.** Продуктивное мышление / М. Вертгеймер. – М.: «Прогресс», 1987.
8. **Вилюнас В. К.** Психология эмоциональных явлений / В. К. Вилюнас. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1976.
9. **Восприятие и деятельность** / под. ред. А.Н.Леонтьева. – М.: Изд-во Московского университета, 1976.
10. **Выготский Л. С.** Воображение и творчество в детском возрасте: психологический очерк / Л. С. Выготский. – СПб.: «Союз», 1997.
11. **Выготский Л. С.** История развития высших психических функций / Л. С. Выготский // Собрание сочинений: В 6-ти т. – Т. 3. – М.: «Педагогика», 1983. – С. 5-273.
12. **Выготский Л. С.** Орудие и знак в развитии ребёнка / Л. С. Выготский // Собрание сочинений: В 6-ти т. – Т. 6. – М.: «Педагогика», 1984. – С. 5-90.
13. **Выготский Л. С.** Проблемы общей психологии // Собрание сочинений: В 6-ти т. – Т.4 // Л. С. Выготский. – М.: «Педагогика», 1982. – С. 5-454.
14. **Выготский Л. С.** Учение об эмоциях // Собрание сочинений: В 6-ти т. – Т.6 // Л. С. Выготский. – М.: «Педагогика», 1982. – С. 91-319.
15. **Гилфорд Дж.** Структурная модель интеллекта / Дж. Гилфорд // Психология мышления / под. ред. А. М. Матюшкина. – М.: Прогресс, 1965.
16. **Годфруа Ж.** Что такое психология: В 2-х т. – Т. 1 / Ж. Годфруа. – М.: «Мир», 1996. – С. 181-264; 348-442.
17. **Громова Е. А.** Эмоциональная память и её механизмы / Е. А. Громова. – М.: Наука, 1980.
18. **Дормашев Ю. Б., Романов В. Я.** Психология внимания / Ю. Б. Дормашев, В. Я. Романов. – Л.: Наука, 1985.
19. **Засекіна Л. В.** Структурно-функціональна організація інтелекту: монографія / Л. В. Засекіна. – Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2005.
20. **Ильин Е. К.** Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2002.
21. **Клацки Р.** Память человека: структура и процессы / Р. Клацки. – М.: «Мир», 1978.

22. **Коул М., Скрибнер С.** Культура и мышление. Психологический очерк / М. Коул, С. Скрибнер. – М.: «Прогресс», 1977.
23. **Куликов Л. В.** Психология настроения / Л. В. Куликов. – СПб.: Питер, 1997.
24. **Куттер П.** Любовь, ненависть, зависть, ревность. Психоанализ страстей / П. Куттер. – СПб.: Питер, 1998.
25. **Линдсей П., Норман Д.** Переработка информации у человека (Введение в психологию) / П. Линдсей, Д. Норман. – М.: «Мир», 1974.
26. **Матюшкин А. М.** Психология мышления. Мышление как разрешение проблемных ситуаций: Учебное пособие / А. М. Матюшкин; под ред. А. А. Матюшкиной. – М.: КДУ, 2009.
27. **Москалец В. П.** Психологічно-функціональні сутності інтелекту, мислення, свідомості / В. П. Москалец // Етнос і культура. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет», 2016. - № 12-13.
28. **Пасічник І. Д.** Мислення як предмет психології / І. Д. Пасічник // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка», 2013. – Вип.25. – С. 3-9.
29. **Рейковский Я.** Экспериментальная психология эмоций / Я. Рейковский. – М.: «Прогресс», 1979.
30. **Семиченко В. А.** Психологія мовлення / В. А. Семиченко. – К.: Магістр-S, 1998.
- Семиченко В. А.** Психология эмоций / В. А. Семиченко. – К.: Магістр-S, 1998.
31. **Тихомиров О. К.** Психология мышления: монография / О. К. Тихомиров. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1984.
32. **Пиаже Ж.** Психология интеллекта / Ж. Пиаже // Избр. психол. труды. – М.: Просвещение, 1969.
33. **Пиаже Ж.** Речь и мышление ребёнка / Ж. Пиаже. – СПб.: «Союз», 1997.
34. **Пиаже Ж.** Суждение и рассуждение ребёнка / Ж. Пиаже. – СПб.: «Союз», 1997.
35. **Психология мышления: хрестоматія** / под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. В. Петухова. – М.: Изд-во Московского университета, 1981.
36. **Психология памяти. Тексты** / под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: ЧеРо, 1998.
37. **Селье Г.** Стресс без дистресса / Г. Селье. – Рига: «Виєда», 1992.
38. **Смульсон М. Л.** Психологія розвитку інтелекту: монографія / М. Л. Смульсон. – К.: Нора-Друк, 2003.
39. **Холодная М.А.** Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. / М. А. Холодная. – СПб.: Питер, 2002
40. **Хофман И.** Активная память: Эксперимент и теория человеческой памяти / И. Хофман. – М.: «Прогресс», 1986.
41. **Чудаєва Н. В., Шулдик Г. О.** Психологія мислення / Н. В. Чудаєва, Г. О. Шулдик. – К.: «Знання», 2013.
42. **Щербатых Ю. В.** Психология стресса / Ю. В. Щербатых. – М.: Эксмо, 2005.

Базова щодо модуля 3

1. **Асмолов А. Г.** Психология личности. Принципы общепсихологического анализа / А. Г. Асмолов. – М.: Мысль, 2001.
2. **Копець Л. В.** Психологія особистості / Л. В. Копець. – К.: Видавничий дім «Кієво-Могилянська академія», 2008.
3. **Максименко С. Д., Клименко В. В., Толстоухов А. В.** Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості / С. Д. Максименко, В. В. Клименко, А. В. Толстоухов. – К.: Вид-во Європейського університету, 2010.
4. **Москалец В. П.** Види діяльності з позицій суб'єктного підходу в психології/ В. П. Москалец // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2012. – №4 (50).

5. **Москалець В. П.** Віра в Бога як психічний базис стану загального благополуччя особистості / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2015. – № 1 (59).
6. **Москалець В. П.** Духовні горизонти особистості: потенціал вершинної аналітики / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2011. – № 1 (43).
7. **Москалець В. П.** Персоналогічні акценти фрейдизму / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2011. – № 4 (46).
8. **Москалець В. П.** Психологія особистості: навчальний посібник / В. Москалець. – К.: «Центр учбової літератури», 2013.
9. **Москалець В. П.** Смысл життя, свобода та відповідальність особистості у вченні Віктора Еміля Франкла / В. П. Москалець // Психологія особистості. Науковий журнал, 2011. - № 1 (2).
10. **Москалець В. П.** Структурно-функціональна організація особистості / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2010. – № 2 (40).
11. **Москалець В. П.** Три сили для людини: від «Великого Інквізитора» до канонічної психології Володимира Роменця / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2012. – № 2 (48).
12. **Психологія особистості: Словник-довідник** / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К.: РУТА, 2001.
13. **Рибалка В. В.** Теорії особистості у вітчизняній психології: навчальний посібник / В. В. Рибалка. – К.: ІППО АПН України, 2006.
14. **Савчин М. В.** Духовна парадигма психології / М. В. Савчин. – К.: «Академвидав», 2013.

Допоміжна щодо модуля 3

1. **Анастаси А.** Дифференциальная психология / А. Анастаси. – М.: Апрель-Пресс, 2001.
2. **Бернс Р.** Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М.: Просвещение, 1986.
3. **Бинсвангер Л.** Экзистенциально-аналитическая школа мысли / Л. Бинсвангер // Экзистенциальная психология. – М.: Мысль, 2001.
4. **Боришевський М. Й.** Дорога до себе. Від основ суб'єктності до вершин духовності: Монографія / М. Й. Боришевський. – К.: «Академвидав», 2010.
5. **Борозина Л. В.** Психология характера: исторический очерк / Л. В. Борозина. – М.: Изд-во Московского университета, 1997.
6. **Дружинин В. Н.** Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие / В. Н. Дружинин. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: ИМАТОН-М, 2001.
7. **Дружинин В.Н.** Психология общих способностей. – М.: Лантерна: Вита, 1995.
8. **Зиверт Х.** Ваш коэффициент интеллекта. Тесты / Х. Зиверт. – М.: АО «Интерэкспорт», 1977.
9. **Иванников В. А.** Психологические механизмы волевой регуляции / В. А. Иванников. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1991.
10. **Ильин Е. П.** Психология индивидуальных различий / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2004.
11. **Камю А.** Бунтующий человек / А. Камю. – М.: Мысль, 1990.
12. **Кант И.** О темпераменте // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М.: ЧеРо, 2000.
13. **Капрара Дж., Сервон Д.** Психология личности / Дж. Капрара, Д. Сервон. – СПб.: Питер, 2003.

14. **Карнегі Д.** Як завойовувати друзів та впливати на людей. Як виробляти в собі впевненість і впливати на людей, виступаючи прилюдно. Як перестати хвилюватись і почати жити / Д. Карнегі. – Харків: Промінь, 2007.
15. **Клонингер С.** Теории личности: познание человека / С Клонингер. – СПб.: Питер, 2003.
16. **Кречмер Э.** Строение тела и характер / Э.Кречмер. – М.: Апрель-Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2000.
17. **Лазурский А. Ф.** Очерк наук о характерах / А. Ф. Лазурский. – М.: «Наука», 1995.
18. **Левитов Н. Д.** Проблема характера в современной психологии / Н. Д. Левитов // Психология индивидуальных различий. Тексты / под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: Изд-во МГУ, 1982
19. **Леонгард К.** Акцентуированные личности / К. Леонгард. – К.: Вища школа, 1989.
20. **Ломброзо Ч.** Гениальность и помешательство. Параллель между великими людьми и помешанными / Ч. Ломброзо. – К.: Украина, 1995.
21. **Лихи Т.** История современной психологии / Т. Лихи. – СПб.: Питер, 2003.
22. **Мадди С. Р.** Теории личности: сравнительный анализ / С. Р. Мадди. – СПб.: Речь, 2002.
23. **Машков В. П.** Дифференциальная психология человека / В. П. Машков. – Сб.: Питер, 2008.
24. **Мей Р.** Становлення екзистенційної психології / Р. Мей // Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст.. – К.: Пульсари, 2001.
25. **Палій А.А.** Диференціальна психологія: навчальний посібник / А. А. Палій. – К.: «Академвидав», 2010.
26. **Первин Л., Дхон О.** Психология личности. Теория и исследования / Л. Первин, О. Дхон. – М.: Аспект-Пресс, 2000.
27. **Помиткін Е. О.** Психологія духовного розвитку особистості: монографія / Е. О. Помиткін. – К.: Наш час, 2007.
28. **Психология** индивидуальных различий. Тексты / под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: Изд-во МГУ, 1982.
29. **Психология** личности в трудах зарубежных психологов / сост. и общ. ред. А. А. Реана. – СПб.: Питер, 2000.
30. **Равич-Щербо И. В.** Исследование природы индивидуальных различий методом близнецов / И. В. Равич-Щербо. // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М.: ЧеРо, 2000
31. **Равич-Щербо И. В., Марютина Т. М., Григоренко Е. Л.** Психогенетика / И. В. Равич-Щербо, Т. М. Марютина, Е. Л. Григоренко. – М.: Аспект-Пресс, 1999.
32. **Реан А. А.** Психология индивидуальных различий / А. А. Реан. – СПб.: Питер, 2004.
33. **Рибалка В. В.** Психологія честі та гідності особистості: культурологічний та аксіологічний аспекти: науково-методичний посібник / В. В. Рибалка. – К.: ТОВ «Інформаційні ситеми», 2011.
34. **Семиченко В. А.** Психология: Темперамент / В. А. Семиченко. – Киев-Полтава: «Формика», 2001.
35. **Симонов П. В.** Темперамент. Характер. Личность / П. В. Симонов, – М.: Наука, 1984.
36. **Способности** и склонности: комплексное исследование / под. ред. С.А.Голубевой. – М.: Педагогика, 1989.
37. **Феофраст** Характеры / Феофраст. – М.: Наука, 1974.
38. **Фернхейм А., Хейвен П.** Личность и социальное поведение / А. Фернхейм, П. Хейвен. – СПб.: Питер, 2001.
39. **Франкин Р.** Мотивация поведения: биологические, конституционные и социальные аспекты. – СПб.: Питер, 2003.
40. **Франкл В. Э.** Человек в поисках смысла В. Э. Франкл. – М.: Прогресс, 1990.
41. **Фрейд А.** Психология Я и защитные механизмы / А. Фрейд. – М.: Педагогика, 1993.

42. **Фрейджер Р., Фейдимен Д.** Личность. Теории, упражнения, эксперименты / Р. Фрейджер, Д. Фейдимен. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004.
43. **Фромм Э.** Бегство от свободы / Э. Фромм. – М.: Прогресс, 1995.
44. **Фромм Э.** Душа человека / Э. Фромм. – М.: ООО «АСТ-ЛТД», 1998.
45. **Фромм Э.** Иметь или быть? / Э. Фромм. – М.: Прогресс, 1990.
46. **Фромм Э.** Теория любви / Э. Фромм // Психология личности в трудах зарубежных психологов / сост. и общ. ред. А. А. Реана. – СПб.: Питер, 2000.
47. **Фромм Э.** Человек для себя / Э. Фромм. – Минск: Коллегиум, 1992.
48. **Фурман А. В., Гуменюк О. Є.** Психологія Я-концепції / А. В. Фурман, О. Є. Гуменюк. – Львів: Новий Світ, 2006.
49. **Холл К. С., Линдсей Г.** Теории личности / К. С. Холл, Г. Линдсей. – М.: «КСП+», 1997.
50. **Хьелл Л., Зиглер Д.** Теории личности: Основные положения, исследования и применение / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб.: Питер-Пресс, 1997.
51. **Шадриков В. Д.** Способности, одарённость, талант / В. Д. Шадриков // Развитие и диагностика способностей / отв. ред. В. Н. Дружинин. – М.: Наука, 1991.
52. **Шостром Э.** Анти-Карнеги или Человек-манипулятор / Э. Шостром. – М.: Дубль-В, 1994.

15. Інформаційні ресурси

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом вищого навчального закладу і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.

2. Розробляється лектором. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри (циклової комісії), ради (методичної комісії) факультету (навчального закладу), підписується завідувачем кафедри (головою циклової комісії), головою ради (методичної комісії) і затверджується проректором (заступником директора) вищого навчального закладу з навчальної роботи.

3. Формат бланку А4 (210 x 297 мм).

Наказ Міністерства освіти і науки України
29 березня 2012 року, № 384

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

05 ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни циклу професійної підготовки
галузь знань – 05 соціальні та поведінкові науки
спеціальність – 053 «психологія»

м. Івано-Франківськ – 2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: доктор психологічних наук, професор
Москалець В. П.

Обговорено та рекомендовано до видання Президією Науково-
методичної комісії з напряму підготовки

«_____» _____ 2017 року, протокол № __

Москалець В. П., 2016 р.
Москалець В. П., 2017 р.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «**Загальна психологія**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **бакалавр спеціальності 053 «Психологія»**

Предметом вивчення дисципліни «Загальна психологія» є найбільш загальні психологічні феномени та закони, які утворюють фундаментальні теоретико-методологічну основу усіх психологічних напрямів, галузей, дисциплін. А система загально-психологічних знань включає ті здобутки інших психологічних дисциплін, які є загальнозначущими.

Міждисциплінарні зв'язки: всі психологічні дисципліни.

Програма навчальної дисципліни складається зі змістових модулів:

- 1. ФУНКЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ ПСИХІКИ**
- 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ І СТАНИ**
- 3. ОСОБИСТІТЬ ЯК ПСИХІЧНА СИСТЕМА**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета вивчення дисципліни:

формування у майбутніх фахівців-психологів системних знань фундаментальних загально-психологічних теорій, концепцій, методологічних принципів, методів, категорій, понять, термінів;

закладення основ умінь і навичок компетентно використовувати ці знання в навчальній, науково-дослідній і практичній професійній діяльності.

Завдання навчальної дисципліни:

вивчення основних загальних властивостей психіки з позицій системного підходу в психології;

оволодіння навичками функціонально-системного осмислення й трактування психічних феноменів, наукових та навчально-методичних праць з психології;

ознайомлення з основними методами психологічних досліджень та методологічною парадигмою гуманістичного напрямку в психології.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «загальна психологія» студенти повинні:

Знати:

- основні тлумачення сутності психіки в історії становлення наукової психології;
- структуру, методологічні принципи та методи загальної психології;
- основні функції психіки;

- сутність психофізіологічної проблеми та перспективний підхід до її вирішення – принцип моделювання інформації;
- психологічну функціональну структуру головного мозку людини;
- істотні властивості пізнавальних психічних процесів: уваги, відчуттів, сприймання, уяви, інтелекту, мислення; пам'яті.
- істотні властивості емоційних процесів і станів (емоцій, афектів, настроїв, емоційної складової стресу, почуттів);
- біологічні, суспільні і духовні функціональні структури особистості як психічної системи;
- істотні властивості задатків і здібностей особистості;
- істотні властивості темпераменту особистості;
- базисні концепти конституційно-антропометричного підходу до особистості;
- базисні положення гуманістичної парадигми суспільної (соціальної) сутності особистості;
- базисні положення гуманістичної парадигми духовності особистості;
- сутність та базисні складові характеру особистості: спрямованості та волі, що інтегруються у її Я-концепції;
- сутність та основні види діяльності особистості.

Вміти:

- ефективно оперувати загально-психологічними знаннями в процесі вивчення усіх психологічних та споріднених дисциплін;
- інтерпретувати науково-дослідні проблеми та практичні психологічні питання з загально-психологічних позицій;
- аргументувати основні загально-психологічні положення.

Розвинути професійні компетентності:

– *Управлінську (C1)* здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у різних сферах діяльності психолога, що передбачає застосування теорій та методів психологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

– *Дослідницьку (C2)* – здатність і готовність аналізувати та моделювати психологічні феномени та їх динаміку.

– *Проектувальну (C3)* – здатність і готовність аналітично прогнозувати тенденції розвитку напрямів, галузей, складових психологічної науки і практики, своєї сфери професійної компетентності та об'єктів професійної діяльності.

– *Контрольну (C5)* – здатність і готовність здійснювати перевірку, зокрема експертну, психологічної достовірності фактів, ситуацій, подій, інформаційних повідомлень та їх джерел.

– *Емоційну (C8)* – емпатійність, толерантність.

– **Когнітивну (C9)** – здатність і готовність мислити критично, системно і саногенно; розуміння основних теоретичних понять, термінів, законів та закономірностей психологічної науки.

– **Правову (C10)** – знання юридичних та морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись їх.

– **Комунікативну (I1)** – професійне володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння та взаємовпливу і здатність ефективно застосовувати їх у професійному спілкуванні.

Місце загальної психології в структурі галузей психологічних знань та навчальних психологічних дисциплін визначає її предмет: найбільш загальні, в розумінні – базові, основні, фундаментальні психічні феномени, з яких складається і посередництвом яких формується, розвивається та функціонує психіка людини. Загально-психологічні знання про ці феномени слугують понятійною базою усіх без виключення психологічних досліджень, використовуються в усіх напрямках і галузях психологічної науки. Своєю чергою, ті здобутки цих напрямів і галузей, які набувають загально-психологічної значущості, включаються у відкриту систему загально-психологічних знань.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться годин / **9** кредитів ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни «загальна психологія»

Змістовий модуль 1. ФУНКЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ ПСИХІКИ

Тема 1. З історії тлумачень функціональної сутності психіки

Психіка – ідеальний об'єкт. Феномени, які свідчать про здатність психіки людини безпосередньо впливати на матеріальні об'єкти. Повсякденно-практичні психологічні знання. Основи наукового підходу до психіки. Природа і основні функції душі в анімізмі. Природа і основні функції психіки людини за Демокритом, за Сократом, за Платоном. Значення концептів Платона про «ідеї» та «Царство Ідей» для становлення наукової психології. Психологічна сутність поняття. Основний психологічний зміст свідомості людини (понятійні знання, самосвідомість, цілепокладання, ставлення). Природа і функції психіки за Аристотелем. Функціонування нервової системи та психіки за Галеном. Функціонування «нервової машини» та сутність душі за Р. Декартом. Основний психологічний зміст твердження Р. Декарта “*Cogito ergo sum*”. Психологічна сутність “*tabula rasa*”, асоціювання та рефлексування за Дж. Локком. Основний психологічний

зміст вчення Б. Спінози. Принцип детермінізму у психології. «Ідеї», «рух ідей», «душі» “*Esse est percipi*” за Дж. Берклі. Функціонування психіки і нервової системи, механізм рефлексу, «композиція сенсоріуму» за І. Прохазкою. І. Прохазка – засновник системного підходу у психології. Значення еволюційного вчення Ч. Дарвіна для становлення наукової психології. Функції нервової системи і психіки в боротьбі за існування. Саморегуляція організму, зворотний зв'язок, центральне гальмування і «мозкова машина» за І. М. Сеченовим. Основний психологічний зміст умовного рефлексу (сигнального зв'язку) за І. Павловим і сполучного рефлексу за В. М. Бехтеревим. Сигнал як засіб передачі інформації. Центральне гальмування та його основні види за І. П. Павловим. Функціональне визначення психіки.

Тема 2. Предмет і методи загальної психології

Предмет загальної психології. Місце психології в системі наук та місце загальної психології в структурі психологічних дисциплін. Спостереження та експеримент як методи загальної психології. Види загально-психологічних спостережень. Експериментальні змінні: залежні, незалежні, проміжні. Бесіда, інтерв'ю, анкетування, вивчення продуктів діяльності, проєктивні тести як методи загальної психології.

Тема 3. Психофізіологічна проблема. Мозок і психіка

Психофізіологічна проблема. Психологічна характеристика основних структурно-функціональних блоків головного мозку людини. Екстирпації (руйнування) різних ділянок головного мозку людини. Введення в мозок електродів. Експерименти Гесса і Олдса. «Рай» і «Пекло» у головному мозку. Експерименти Ліллі. «Старт-зона» і «Стоп-зона». Електричні ритми головного мозку людини. Електроенцефалограма (ЕЕГ). Загальна характеристика психотропних речовин та їх впливу на мозок і психіку: збуджуючих речовин, барбітуратів і транквілізаторів, нейродепресантів, марихуани і гашишу, наркотиків. Природні та синтезовані галюциногени і психоделіки. Атропін. Мескалін. Псилоцибін. Психотоміметики. Диметилтриптамін (ДМТ). Діетиламін лізергінової кислоти (ЛСД). Механізми їх впливу на мозок і психіку. Проблема природи зв'язку мозку і психіки. Зв'язок мозку і психіки за принципом кодування інформації. Сигнал. Код. Перекодування. Модель. Функціональна специфіка лівої і правої півкуль головного мозку людини (за Г. Сперрі).

Змістовий модуль 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ І СТАНИ

Тема 4. Увага

Увага. Уважність. Функції уваги: спрямування, зосередження, стимуляція, контроль. Види уваги: невимушена (мимовільна), вимушена (довільна), після довільна. Властивості уваги: концентрація (ступінь зосередження), об'єм (обсяг), розподіл, переключення, сталість, коливання.

Тема 5. Відчуття

Рецепція. Рецептор. Рецептивні клітини. Подразник. Подразнення. Специфічна подразливість рецепторів. Аналізатор. Сенсорні клітини. Сенсорне ядро. Спеціалізація сенсорних та рецептивних клітин. Перекодування в аналізаторі. Модальність відчуттів. Синестезія. Емоційні тони відчуттів. Класифікація відчуттів. Екстероцептивні (контактні і дистантні), інтероцептивні (органічні і пропріоцептивні) відчуття. Сила подразника та інтенсивність відчуття. Пороги відчуттів. Чутливість рецептора. Закон Бугера-Вебера. Закон Вебера-Фехнера. Адаптація органів чуття. Сенсибілізація. Прості, основні, складні, чисті, змішані відчуття.

Тема 6. Сприймання

Перцепція. Предметність (об'ємність) сприймання. Фактори предметності сприймання: перспективне скорочення, суміщення, перекривання (накладання), розподіл світла й тіней, відблиски і контрасти, повітряна перспектива, руховий паралакс. Структурність сприймання. Фактори структурності сприймання: контрасти/перепади світла й тіней і забарвлень, близькість/щільність, гомогенність/однорідність, подібність елементів, неперервність, плавність, завершеність, простота, симетричність, врівноваженість, прегнантність. Атрибутивність сприймання: Перцептивні властивості: транспонованість, градуйованість, варіативність, інваріантність. Цілісність сприймання. Сенсорні спотворення. Константність сприймання. Експерименти Йоганссона і Еймза. Сенсорні втрати. Конструктивність сприймання. Модальні й амодальні доповнення. Експерименти Ітельсона. Сенсорні шуми. Вибірковість сприймання. Фактори вибірковості сприймання. Перцептивна модель. Оптичні ілюзії.

Тема 7. Уява

Уява і уявлення. Послідовні та ейдетичні образи. Галюцинації. Сновидіння. Одиничні та узагальнені образи уяви. Репродуктивна і творча уява. Фантазія. Фактори уявлення: асоціації, вербальні команди, потреби, емоційні переживання. Закон подвійного вияву почуттів (за Л. Виготським). Теорії уяви: асоціаністська; сумачії перцептів; реконструкції сприймання. Експерименти з побудови образів уяви В. Зінченка та Л. Венгера.

Тема 8. Інтелект. Мислення

Загальна психологічна характеристика інтелекту та мислення. Перцептивна модель. Кінестезична модель. Сенсомоторна схема. Наочно-дійове мислення. Сенсо-моторний інтелект. Наочно-образне мислення. Мова як система понятійних знань. Значення слова як елемент (одиниця) єдності мислення і мовлення (за Л. Виготським). Домовленнєва фаза розвитку мислення і домисленнєва фаза розвитку мовлення дитини. Асоціативно-комплексні узагальнення. Трансдукція (за В. Штерном). Псевдопоняття та егоцентричне мовлення дитини. Емпіричне мислення. Емпіричне поняття.

Мисленнєві операції: аналіз і синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, означення. Теоретичне мислення. Апорії Зенона. Парадокс Рассела. Закон. Дедуктивна теорія. Суперечності теоретичного мислення. Апорії Зенона. Парадокс Рассела. Творче мислення. Творча інтуїція. Інсайт. Наочно-образні уподібнення у творчому мисленні.

Тема 9. Пам'ять

Види пам'яті: Оперативна. Короткотривала. Довготривала. Рухова. Емоційна. Образна. Вербально-логічна. Мимовільна. Довільна. Мнемічні процеси: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування.

Тема 10. Емоційні процеси і стани

Емоції. Види емоцій. Афект. Настрій. Емоційна складова стресу. Вегетативні зміни в процесі емоційних переживань. Зовнішні (експресивні) вияви емоційних переживань. Почуття: Вищі почуття: моральні, релігійні, патріотичні (почуття етнічної ідентичності), Почуття ненависті, заздрощі, ревності. Негативно забарвлені емоційні переживання і психосоматичні захворювання.

Змістовий модуль 3. ОСОБИСТІТЬ ЯК ПСИХІЧНА СИСТЕМА

Тема 11. Блочний підхід до психології особистості

Актуальність психологічної проблематики особистості в сучасних умовах розвитку людства. Біологічна природа людини. Соціальна природа людини. Знання, уміння, навички та спрямованість (світогляд, переконання, ціннісні орієнтації, віра, диспозиції) о особистості. Основний психологічний зміст духовності особистості. Характеристика понять: людина, особистість, індивід, особа, індивідуум, індивідуальність, суб'єкт. Представники роду *Homo sapiens*, які не є особистостями.

Тема 12. Задатки і здібності особистості

Задатки особистості. IQ. Тести інтелекту. Якісна і кількісна характеристика здібностей особистості. Обдарованість. Талант. Майстерність. Умови і фактори розвитку та реалізації здібностей, таланту, майстерності.

Тема 13. Темперамент особистості

З історії становлення вчення про темперамент. Психологічні властивості темпераменту: сенситивність, реактивність, активність, співвідношення реактивності та активності, темп реакцій, пластичність-ригідність, екстраверсія, інтроверсія, амбаверсія, емотивність. Вплив властивостей темпераменту суб'єкта на його діяльність.

Тема 14. Конституційно-антропометричний підхід до психології особистості

Хіромантія, дерматогліфіка, фізіогноміка. Конституційно-антропометрична концепція Е. Кречмера. Генетичні радикали «шизо-цикло». Основні прояви шизофренії та маніакально-депресивного психозу. Конституційно-антропометричні та психічні властивості циклотиміка/циклоїда та види циклотиміків/циклоїди за Е. Кречмером. Конституційно-антропометричні та психічні властивості шизотиміка/шизоїда та різновиди шизотиміків/шизоїдів за Е. Кречмером. Конституційно-антропометрична концепція У. Шелдона. Типи конституції і темпераменту за У. Шелдоном. Основні прояви епілепсії. Епілептоїдний характер за П. Ганнушкіним: «Ядерний злочинець» та головний чинник геніальності за Ч. Ломброзо. Вплив гормонів залоз внутрішньої секреції на психіку та будову тіла людини.

Тема 15. Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Суспільна (соціальна) природа особистості

Психологічна динаміка стосунків між особистістю і тоталітарним суспільством. Конформізм і конформність особистості. *“Escape to Crowd”* «Втеча в Натовп». Проблема утилітарної мотивації «базової особистості» розвинених демократичних країн. «Гонитва за Ідолами», «негативна свобода», *“Escape from Freedom”* («Втеча від Свободи»), «позитивна свобода», «дерепресія», «революція сердець» за Е. Фроммом. Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості: механізм інтеракції, механізми взаємовпливу (переконування, навіювання, емоційне зараження, наслідування); механізми взаєморозуміння (ідентифікація, емпатія та її види, рефлексія). Референтність, авторитетність, авторитарність особистості.

Тема 16. Мотиваційно-динамічний підхід до особистості. Духовна природа особистості

Основний психологічний зміст моралі як форми нормативної регуляції. Совість особистості як автентично-суб'єктний регулятор. Духовність і моральність особистості. Психологія християнської любові. Види любові: агапе, ерос, філія, сторге. Психологія «розумного егоїзму». Основна проблема особистості у екзистенціалізмі та екзистенційній психології. Екзистенційний абсурд. *“Escape from Absurd”* («Втеча від Абсурду») і позиція «всупереч Абсурду» за А. Камю. Віра в Бога як духовний вибір особистості. Психотерапевтичний ефект віри в Бога.

Тема 17. Характер особистості

З історії тлумачень характеру. Основні функціональні структури характеру особистості. Воля в структурі характеру. Симптомокомплекси характеру. Я-концепція як базова структура характеру особистості. Два напрями формування Я-концепції. Я-реальне. Я-ідеальне. Я-ідеалізоване.

Рівень домагань. Успішність. Самооцінка. Формула В. Джемса. Психічний захист.

3. Рекомендована література

Методичне забезпечення

1. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Матеріали для самостійного опрацювання / В. П. Москалець. – Електронна бібліотека ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – 180 с. (7,5 друк. арк.).
2. **Москалець В. П.** Психологія особистості: навчальний посібник / В. Москалець. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 414 с. (28,11 друк. арк.). *Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для студентів вищих навчальних закладів. Гриф надано МОНМС України *Лист № 1/11 – 4193 від 28.03.2012 р.). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 50285. Дата реєстрації: 18.072013 р.*

Базова щодо всіх модулів

1. **Варій М. Й.** Загальна психологія: Підручник / М. Й. Варій. – К.: «Центр учбової літератури», 2012.
2. **Максименко С. Д., Зайчук В. О., Клименко В. В.** та ін. Загальна психологія: Підручник / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, М. В. Папуча, В. О. Соловієнко; за ред. С. Д. Максименка. – Вінниця: «Нова книга», 2004.
3. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Матеріали для самостійного опрацювання / В. П. Москалець. – Електронна бібліотека ПНУ ім. В. Стефаника.
4. **М'ясоїд П. А.** Загальна психологія: Навчальний посібник / П. А. М'ясоїд. – К.: Вища школа, 2004.
5. **Савчин М. В.** Загальна психологія: Посібник / М. В. Савчин. – К.: «Академвидав», 2011.
6. **Савчин М. В.** Вступ до загальної психології: Тексти лекцій / М. В. Савчин. – Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького держ. пед. ун-ту, 2015.
7. **Рубинштейн С. Л.** Основы общей психологии: В 2-х т. / С. Л. Рубинштейн. – М. Педагогика, 1989.

Допоміжна щодо всіх модулів

1. **Большой** толковый психологический словарь: Пер. с англ / А. Ребер. – М.: ООО «Изд-во Аст»; Вече, 2001.
2. **Гиппенрейтер Ю. Б.** Введение в общую психологию: Курс лекцій / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: ЧОРО, 1996.
3. **Годфруа Ж.** Что такое психология: В 2-х т. / Ж. Годфруа. – М.: «Мир», 1996.
4. **Джемс У.** Психология / У. Джемс. – М.: «Мысль», 1991
5. **Скрипченко О. В., Долинська Л. В.** та ін. Психологія: Навчальний посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін. – К.: А.Г.Н., 2002.
6. **Общая** психология: Словарь / под. ред. А. В. Петровского. – М.: ПЕР СЭ, 2005.
7. **Психологическая** энциклопедия / под. ред. Р. Корсини, А. Ауербаха. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003.
8. **Психологічна** енциклопедія / автор-упорядник О. М. Степанов. – К.: «Академвидав», 2006.
9. **Психология XXI** века: учебник / под. ред. В. И. Дружинина. - М.: ПЕР.СЭ, 2003.
10. **Психологія:** Підручник / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К.: «Либідь», 2001.
11. **Хрестоматія** по психологии / сост. В. В. Мироненко, под ред. А. В. Петровского. – М.: «Просвещение», 1987.

Базова щодо модуля 1

1. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Матеріали для самостійного опрацювання / В. П. Москалець. – Електронна бібліотека ПНУ ім. В. Стефаніка. – С. 3-42.
2. **Москалець В. П.** Зоопсихологія і порівняльна психологія: підручник / В. П. Москалець. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – С. 7-18; 37-41; 89-101.
3. **Москалець В. П.** Психологія особистості: Навчальний посібник / Москалець В. П. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – С. 215-217; 224-235; 252-256 або 135-136; 140-148; 160-162.
4. **Роменець В. А.** Історія психології ХІХ-початку ХХ століття: навчальний посібник / В. А. Роменець. – К.: «Вища школа», 1995. – С. 212-235.
5. **Роменець В. А., Маноха І. П.** Історія психології: навчальний посібник / В. А. Роменець, І. П. Маноха. – К.: Либідь, 1998.
6. **Ярошевский М. Г.** История психологии: Учебник / М. Г. Ярошевский. – М.: «Мысль», 1976. – С. 27-50; 111-123; 163-207

Допоміжна щодо модуля 1

1. **Агафонов А. Ю.** Основы смысловой теории сознания / А. Ю. Агафонов. – «Речь», 2003.
2. **Аристотель** О душе. – Соч.: В 4-х т. – Т. 1. – М.: «Мысль», 1976. – С. 371-451.
3. **Годфруа Ж.** Что такое психология: В 2-х т. – Т. 1. / Ж. Годфруа. – М.: «Мир», 1996. – С. 57-181.
4. **Гофманн А.** ЛСД – мой трудный ребёнок / Альберт Гофманн. – Википедия.
5. **Декарт Р.** Соч.: В 2-х т. – Т. 1. – М.: «Мысль», 1989. – С. 423-573.
6. **Ждан А. Н.** История психологии от античности до наших дней / А. Н. Ждан. – М.: Изд-во Московского университета, 1990.
7. **Лурия А. Р.** Мозг и психика / А. Р. Лурия // Хрестоматия по психологии / сост. В. В. Мироненко/. – М.: «Просвещение», 1987. – С. 83-93.
8. **Лурия А. Р.** Потерянный и возвращённый мир / А. Р. Лурия. – М., 1971.
9. **Лурия А. Р.** Язык сознания / А. Р. Лурия. – М.: Просвещение, 1995.
10. **Павлов И. П.** Мозг и психика. – Избранные психологические труды / И. П. Павлов. – М., 1996.
11. **Подсознание** и его возможности. Ваш мозг и подсознание могут всё / сост. Л. Орлова. – Минск: Харвест, 2009.
12. **Прист С.** Теории сознания / пер. с англ. А. Ф. Грязнова. – М.: Идея-Пресс. Дом интеллектуальной книги, 2000.
13. **Ротенберг В.** Мозг. Стратегия полушарий // Популярная психология: хрестоматия / сост. В. В. Мироненко. – М.: «Просвещение», 1990. – С. 55-61.
14. **Тайны** сознания и бессознательного: хрестоматия / сост. К. В. Сельченко. – Минск: Харвест, 1998.
15. **Фейгенберг И. М.** Мозг. Психика. Здоровье / И. М. Фейгенберг. – М.: «Наука», 1972.
16. **Хант Г. Т.** О природе сознания: с когнитивной, феноменологической и трансперсональной точек зрения / Г. Т. Хант. – М.: ООО Изд-во АСТ, 2004.

Базова щодо модуля 2

1. **Бочарова С. П.** Психология и память. Теория и практика для обучения и работы / С. П. Бочарова. – Харьков: «Гуманитарный центр», 2007.
2. **Веккер Л. М.** Психика и реальность. Единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М.: Смысл, 1998.
5. **Выготский Л. С.** Мышление и речь: Психологические исследования / Л. С. Выготский. – М.: Лабиринт, 1996.
6. **Изард К. Э.** Психология эмоций / К. Э. Изард. – СПб.: Питер, 2009.
7. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Матеріали для самостійного опрацювання / В. П. Москалець. – Електронна бібліотека ПНУ ім. В. Стефаніка. – С. 43-101.

8. **Москалец В. П.** Сутність інтелекту, мислення, мовлення, свідомості як психофункціональних данностей / В. П. Москалец // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогумантірний часопис, 2014. - № 4 (58).
9. **Психологія мислення: підручник** / І. Д. Пасічник, Р. В. Каламаж, О. В. Матласевич, У. І. Нікітчук та ін.]; за ред. І. Д. Пасічника. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015.
10. **Хрестоматія по вниманию** / под ред. А. Н. Леонтьева, А. А. Пузыря, В. Я. Романова. – М.: Изд-во Московского университета, 1976.
11. **Хрестоматія по общей психологии. Психология памяти** / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: Изд-во Московского университета, 1979.
12. **Хрестоматія по ощущению и восприятию** / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер и М. Б. Михалевской. – М.: Изд-во Московского университета, 1975.

Допоміжна щодо модуля 2

1. **Блонский П. П.** Память и мышление / П. П. Блонский. – СПб: «Питер», 2001.
2. **Брунер Дж.** Психология познания. За пределами непосредственной информации / Дж. Брунер. – М.: «Прогресс», 1977
3. **Брушлинский А. В.** Субъект: мышление, учение, воображение: Избр. психол. труды / А. В. Брушлинский. – Москва-Воронеж: МОДЕК, 1996.
4. **Бурлаков Ю. А.** Механизмы речи и мышления / Ю. А. Бурлаков. – М.: Изд-во Московского университета, 1995.
5. **Василюк Ф. Е.** Психология переживания: Анализ преодоления критических ситуаций / Ф. Е. Василюк. – М.: Изд-во Московского университета, 1984.
6. **Веккер Л. М.** Психические процессы: В 3-х т. / Л. М. Веккер. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1974
7. **Вертгеймер М.** Продуктивное мышление / М. Вертгеймер. – М.: «Прогресс», 1987.
8. **Вилюнас В. К.** Психология эмоциональных явлений / В. К. Вилюнас. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1976.
9. **Восприятие и деятельность** / под. ред. А.Н.Леонтьева. – М.: Изд-во Московского университета, 1976.
10. **Выготский Л. С.** Воображение и творчество в детском возрасте: психологический очерк / Л. С. Выготский. – СПб.: «Союз», 1997.
11. **Выготский Л. С.** История развития высших психических функций / Л. С. Выготский // Собрание сочинений: В 6-ти т. – Т. 3. – М.: «Педагогика», 1983. – С. 5-273.
12. **Выготский Л. С.** Орудие и знак в развитии ребёнка / Л. С. Выготский // Собрание сочинений: В 6-ти т. – Т. 6. – М.: «Педагогика», 1984. – С. 5-90.
13. **Выготский Л. С.** Проблемы общей психологии // Собрание сочинений: В 6-ти т. – Т.4 // Л. С. Выготский. – М.: «Педагогика», 1982. – С. 5-454.
14. **Выготский Л. С.** Учение об эмоциях // Собрание сочинений: В 6-ти т. – Т.6 // Л. С. Выготский. – М.: «Педагогика», 1982. – С. 91-319.
15. **Гилфорд Дж.** Структурная модель интеллекта / Дж. Гилфорд // Психология мышления / под. ред. А. М. Матюшкина. – М.: Прогресс, 1965.
16. **Годфруа Ж.** Что такое психология: В 2-х т. – Т. 1 / Ж. Годфруа. – М.: «Мир», 1996. – С. 181-264; 348-442.
17. **Громова Е. А.** Эмоциональная память и её механизмы / Е. А. Громова. – М.: Наука, 1980.
18. **Дормашев Ю. Б., Романов В. Я.** Психология внимания / Ю. Б. Дормашев, В. Я. Романов. – Л.: Наука, 1985.
19. **Засекіна Л. В.** Структурно-функціональна організація інтелекту: монографія / Л. В. Засекіна. – Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2005.
20. **Ильин Е. К.** Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2002.
21. **Клацки Р.** Память человека: структура и процессы / Р. Клацки. – М.: «Мир», 1978.

22. **Коул М., Скрибнер С.** Культура и мышление. Психологический очерк / М. Коул, С. Скрибнер. – М.: «Прогресс», 1977.
23. **Куликов Л. В.** Психология настроения / Л. В. Куликов. – СПб.: Питер, 1997.
24. **Куттер П.** Любовь, ненависть, зависть, ревность. Психоанализ страстей / П. Куттер. – СПб.: Питер, 1998.
25. **Линдсей П., Норман Д.** Переработка информации у человека (Введение в психологию) / П. Линдсей, Д. Норман. – М.: «Мир», 1974.
26. **Матюшкин А. М.** Психология мышления. Мышление как разрешение проблемных ситуаций: Учебное пособие / А. М. Матюшкин; под ред. А. А. Матюшкиной. – М.: КДУ, 2009.
27. **Москалец В. П.** Психологічно-функціональні сутності інтелекту, мислення, свідомості / В. П. Москалец // Етнос і культура. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет», 2016. - № 12-13.
28. **Пасічник І. Д.** Мислення як предмет психології / І. Д. Пасічник // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка», 2013. – Вип.25. – С. 3-9.
29. **Рейковский Я.** Экспериментальная психология эмоций / Я. Рейковский. – М.: «Прогресс», 1979.
30. **Семиченко В. А.** Психологія мовлення / В. А. Семиченко. – К.: Магістр-S, 1998.
- Семиченко В. А.** Психологія емоцій / В. А. Семиченко. – К.: Магістр-S, 1998.
31. **Тихомиров О. К.** Психология мышления: монография / О. К. Тихомиров. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1984.
32. **Пиже Ж.** Психология интеллекта / Ж. Пиже // Избр. психол. труды. – М.: Просвещение, 1969.
33. **Пиже Ж.** Речь и мышление ребёнка / Ж. Пиже. – СПб.: «Союз», 1997.
34. **Пиже Ж.** Суждение и рассуждение ребёнка / Ж. Пиже. – СПб.: «Союз», 1997.
35. **Психология мышления: хрестоматія** / под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. В. Петухова. – М.: Изд-во Московского университета, 1981.
36. **Психология памяти. Тексты** / под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: ЧеРо, 1998.
37. **Селье Г.** Стресс без дистресса / Г. Селье. – Рига: «Виета», 1992.
38. **Смутьсон М. Л.** Психологія розвитку інтелекту: монографія / М. Л. Смутьсон. – К.: Нора-Друк, 2003.
39. **Холодная М.А.** Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. / М. А. Холодная. – СПб.: Питер, 2002
40. **Хофман И.** Активная память: Эксперимент и теория человеческой памяти / И. Хофман. – М.: «Прогресс», 1986.
41. **Чудаєва Н. В., Шулдик Г. О.** Психологія мислення / Н. В. Чудаєва, Г. О. Шулдик. – К.: «Знання», 2013.
42. **Щербатых Ю. В.** Психология стресса / Ю. В. Щербатых. – М.: Эксмо, 2005.

Базова щодо модуля 3

1. **Асмолов А. Г.** Психология личности. Принципы общепсихологического анализа / А. Г. Асмолов. – М.: Мысль, 2001.
2. **Копець Л. В.** Психологія особистості / Л. В. Копець. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
3. **Максименко С. Д., Клименко В. В., Толстоухов А. В.** Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості / С. Д. Максименко, В. В. Клименко, А. В. Толстоухов. – К.: Вид-во Європейського університету, 2010.
4. **Москалец В. П.** Види діяльності з позицій суб'єктного підходу в психології/ В. П. Москалец // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2012. – №4 (50).

5. **Москалець В. П.** Віра в Бога як психічний базис стану загального благополуччя особистості / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2015. – № 1 (59).
6. **Москалець В. П.** Духовні горизонти особистості: потенціал вершинної аналітики / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2011. – № 1 (43).
7. **Москалець В. П.** Персоналогічні акценти фрейдизму / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2011. – № 4 (46).
8. **Москалець В. П.** Психологія особистості: навчальний посібник / В. Москалець. – К.: «Центр учбової літератури», 2013.
9. **Москалець В. П.** Смысл життя, свобода та відповідальність особистості у вченні Віктора Еміля Франкла / В. П. Москалець // Психологія особистості. Науковий журнал, 2011. - № 1 (2).
10. **Москалець В. П.** Структурно-функціональна організація особистості / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2010. – № 2 (40).
11. **Москалець В. П.** Три сили для людини: від «Великого Інквізителя» до канонічної психології Володимира Роменця / В. П. Москалець // Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2012. – № 2 (48).
12. **Психологія особистості: Словник-довідник** / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К.: РУТА, 2001.
13. **Рибалка В. В.** Теорії особистості у вітчизняній психології: навчальний посібник / В. В. Рибалка. – К.: ІППО АПН України, 2006.
14. **Савчин М. В.** Духовна парадигма психології / М. В. Савчин. – К.: «Академвидав», 2013.

Допоміжна щодо модуля 3

1. **Анастаси А.** Дифференциальная психология / А. Анастаси. – М.: Апрель-Пресс, 2001.
2. **Бернс Р.** Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М.: Просвещение, 1986.
3. **Бинсвангер Л.** Экзистенциально-аналитическая школа мысли / Л. Бинсвангер // Экзистенциальная психология. – М.: Мысль, 2001.
4. **Боришевський М. Й.** Дорога до себе. Від основ суб'єктності до вершин духовності: Монографія / М. Й. Боришевський. – К.: «Академвидав», 2010.
5. **Борозина Л. В.** Психология характера: исторический очерк / Л. В. Борозина. – М.: Изд-во Московского университета, 1997.
6. **Дружинин В. Н.** Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие / В. Н. Дружинин. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: ИМАТОН-М, 2001.
7. **Дружинин В.Н.** Психология общих способностей. – М.: Лантерна: Вита, 1995.
8. **Зиверт Х.** Ваш коэффициент интеллекта. Тесты / Х. Зиверт. – М.: АО «Интерэкспорт», 1977.
9. **Иванников В. А.** Психологические механизмы волевой регуляции / В. А. Иванников. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1991.
10. **Ильин Е. П.** Психология индивидуальных различий / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2004.
11. **Камю А.** Бунтующий человек / А. Камю. – М.: Мысль, 1990.
12. **Кант И.** О темпераменте // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М.: ЧеРо, 2000.
13. **Капрара Дж., Сервон Д.** Психология личности / Дж. Капрара, Д. Сервон. – СПб.: Питер, 2003.

14. **Карнегі Д.** Як завойовувати друзів та впливати на людей. Як виробляти в собі впевненість і впливати на людей, виступаючи прилюдно. Як перестати хвилюватись і почати жити / Д. Карнегі. – Харків: Промінь, 2007.
15. **Клонингер С.** Теории личности: познание человека / С Клонингер. – СПб.: Питер, 2003.
16. **Кречмер Э.** Строение тела и характер / Э.Кречмер. – М.: Апрель-Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2000.
17. **Лазурский А. Ф.** Очерк наук о характерах / А. Ф. Лазурский. – М.: «Наука», 1995.
18. **Левитов Н. Д.** Проблема характера в современной психологии / Н. Д. Левитов // Психология индивидуальных различий. Тексты / под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: Изд-во МГУ, 1982
19. **Леонгард К.** Акцентуированные личности / К. Леонгард. – К.: Вища школа, 1989.
20. **Ломброзо Ч.** Гениальность и помешательство. Параллель между великими людьми и помешанными / Ч. Ломброзо. – К.: Украина, 1995.
21. **Лихи Т.** История современной психологии / Т. Лихи. – СПб.: Питер, 2003.
22. **Мадди С. Р.** Теории личности: сравнительный анализ / С. Р. Мадди. – СПб.: Речь, 2002.
23. **Машков В. П.** Дифференциальная психология человека / В. П. Машков. – Сб.: Питер, 2008.
24. **Мей Р.** Становлення екзистенційної психології / Р. Мей // Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст.. – К.: Пульсари, 2001.
25. **Палій А.А.** Диференціальна психологія: навчальний посібник / А. А. Палій. – К.: «Академвидав», 2010.
26. **Первин Л., Дхон О.** Психология личности. Теория и исследования / Л. Первин, О. Дхон. – М.: Аспект-Пресс, 2000.
27. **Помиткін Е. О.** Психологія духовного розвитку особистості: монографія / Е. О. Помиткін. – К.: Наш час, 2007.
28. **Психология** индивидуальных различий. Тексты / под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: Изд-во МГУ, 1982.
29. **Психология** личности в трудах зарубежных психологов / сост. и общ. ред. А. А. Реана. – СПб.: Питер, 2000.
30. **Равич-Щербо И. В.** Исследование природы индивидуальных различий методом близнецов / И. В. Равич-Щербо. // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М.: ЧеРо, 2000
31. **Равич-Щербо И. В., Марютина Т. М., Григоренко Е. Л.** Психогенетика / И. В. Равич-Щербо, Т. М. Марютина, Е. Л. Григоренко. – М.: Аспект-Пресс, 1999.
32. **Реан А. А.** Психология индивидуальных различий / А. А. Реан. – СПб.: Питер, 2004.
33. **Рибалка В. В.** Психологія честі та гідності особистості: культурологічний та аксіологічний аспекти: науково-методичний посібник / В. В. Рибалка. – К.: ТОВ «Інформаційні ситеми», 2011.
34. **Семиченко В. А.** Психология: Темперамент / В. А. Семиченко. – Киев-Полтава: «Формика», 2001.
35. **Симонов П. В.** Темперамент. Характер. Личность / П. В. Симонов, – М.: Наука, 1984.
36. **Способности** и склонности: комплексное исследование / под. ред. С.А.Голубевой. – М.: Педагогика, 1989.
37. **Феофраст** Характеры / Феофраст. – М.: Наука, 1974.
38. **Фернхейм А., Хейвен П.** Личность и социальное поведение / А. Фернхейм, П. Хейвен. – СПб.: Питер, 2001.
39. **Франкин Р.** Мотивация поведения: биологические, конституционные и социальные аспекты. – СПб.: Питер, 2003.
40. **Франкл В. Э.** Человек в поисках смысла В. Э. Франкл. – М.: Прогресс, 1990.
41. **Фрейд А.** Психология Я и защитные механизмы / А. Фрейд. – М.: Педагогика, 1993.

42. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность. Теории, упражнения, эксперименты / Р. Фрейджер, Д. Фейдимен. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004.
43. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм. – М.: Прогресс, 1995.
44. Фромм Э. Душа человека / Э. Фромм. – М.: ООО «АСТ-ЛТД», 1998.
45. Фромм Э. Иметь или быть? / Э. Фромм. – М.: Прогресс, 1990.
46. Фромм Э. Теория любви / Э. Фромм // Психология личности в трудах зарубежных психологов / сост. и общ. ред. А. А. Реана. – СПб.: Питер, 2000.
47. Фромм Э. Человек для себя / Э. Фромм. – Минск: Коллегиум, 1992.
48. Фурман А. В., Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції / А. В. Фурман, О. Є. Гуменюк. – Львів: Новий Світ, 2006.
49. Холл К. С., Линдсей Г. Теории личности / К. С. Холл, Г. Линдсей. – М.: «КСП+», 1997.
50. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности: Основные положения, исследования и применение / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб.: Питер-Пресс, 1997.
51. Шадриков В. Д. Способности, одарённость, талант / В. Д. Шадриков // Развитие и диагностика способностей / отв. ред. В. Н. Дружинин. – М.: Наука, 1991.
52. Шостром Э. Анти-Карнеги или Человек-манипулятор / Э. Шостром. – М.: Дубль-В, 1994.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: *Екзамен.*

2. Засоби діагностики успішності навчання:

- усні опитування на семінарських заняттях;
- письмові контрольні роботи;
- письмове залікове завдання.

Примітки:

- a. Програма нормативної навчальної дисципліни визначає місце і значення навчальної дисципліни, її загальний зміст та вимоги до знань і вмінь. Програма нормативної навчальної дисципліни є складовою державного стандарту вищої освіти.
- b. Програма вибіркової навчальної дисципліни розробляється на основі освітньо-професійної програми.
- c. Форма призначена для складання робочої програми навчальної дисципліни.
- d. Формат бланку А4 210 x 297 мм).

